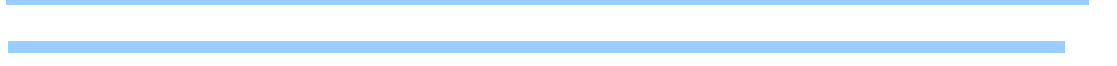

PAZAR ANALİZİ ÇALIŞMALARI

MOBİL ÇAĞRI SONLANDIRMA PAZARI

Kamuoyu Görüşlerini
İçeren Doküman

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU

Aralık 2012, ANKARA

İÇİNDEKİLER

1	GİRİŞ	1
2	RAPOR KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEN HİZMETLER	3
2.1	Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti	3
3	İLGİLİ PAZAR TANIMI.....	8
3.1	Pazarda Hizmet Sunan İşletmeciler.....	9
3.2	İlgili Ürün/Hizmet Pazarı	10
3.2.1	Talep Yönlü İkame	12
3.2.2	Arz Yönlü İkame	18
3.3	İlgili Coğrafi Pazar	20
4	İLGİLİ PAZARDA DÜZENLEME GEREKSİNİMİ.....	22
4.1	Birinci Kriter	23
4.2	İkinci Kriter	23
4.3	Üçüncü Kriter	24
5	REKABET SEVİYESİ ANALİZİ	26
5.1	Pazar Payı	28
5.2	Pazara Giriş Kolaylığı ve Potansiyel Rekabet.....	29
5.3	Kolayca Tekrarlanamayan Altyapıların Kontrolü.....	30
5.4	Teknolojik Üstünlük.....	31
5.5	Dengeleyici Alıcı Gücü	32
6	ETKİN PİYASA GÜCÜNE SAHİP İŞLETMECİLERİN BELİRLENMESİ.....	34
7	EPG'YE SAHİP İŞLETMECİLERE GETİRİLECEK YÜKÜMLÜLÜKLER.....	36
7.1	Arabağlantı Sağlama Yükümlülüğü	39
7.2	Ayırım Gözetleme Yükümlülüğü	40
7.3	Şeffaflık Yükümlülüğü.....	41
7.4	Referans Arabağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü	42
7.5	Tarife Kontrolüne Tabi Olma Yükümlülüğü	43
7.6	Hesap Ayırımı ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü.....	44
7.7	Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Yükümlülükleri.....	45
8	SONUÇ	55
	EK: SORU FORMU.....	56

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Şebekeler Arasındaki Arabağlantı	4
Şekil 2: Genel Hatlarıyla Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti	4

1 GİRİŞ

Türkiye’de mevcut düzenleyici çerçeve, Kurumumuzun ilgili elektronik haberleşme pazarlarında etkin piyasa gücüne (EPG) sahip işletmecileri belirlemesini gerektirmektedir. Bu amaçla, ilgili mevzuata uygun şekilde ilgili piyasaların tanımlanması ve bu piyasalara ilişkin piyasa analizlerinin yapılarak, ilgili piyasalarda etkin rekabetin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkemizde mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine ilişkin birinci tur piyasa analizi 2006 yılında gerçekleştirilmiştir. 01.09.2009 tarih ve 27336 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Haberleşme Sektöründe Etkin Piyasa Gücüne Sahip İşletmeciler ile Bu İşletmecilere Getirilecek Yükümlülüklerin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelik’in (EPG Yönetmeliği) 6’ncı maddesinde yer alan “*Kurum tarafından pazar analizleri en az üç yılda bir yapılır.*” hükmü çerçevesinde 2009 yılında mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine ilişkin ikinci tur pazar analizi gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışma neticesinde mobil pazarda faaliyet gösteren işletmeciler 08.12.2009 tarih ve 2009/DK – 10/627 sayılı Kurul Kararı ile mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG’ye sahip işletmeciler olarak belirlenmiştir. Buna göre Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (Turkcell), Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. (Vodafone) ve Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. (Avea)’nin;

- Arabağlantı sağlama,
- Ayrım gözetmeme,
- Şeffaflık,
- Referans arabağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama,
- Tarife kontrolüne (Maliyet esaslı tarife belirleme) tabi olma,
- Hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi,
- Ortak yerleşim

yükümlülüklerine, Turkcell, Vodafone ve Avea dışında kalan mobil telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren diğer işletmecilerin ise

- Arabağlantı sağlama,
- Ayrım gözetmeme ve
- Şeffaflık

yükümlülüklerine tabi olması gerekmektedir.

2012 yılı içerisinde yapılan üçüncü tur pazar analizi kapsamında Kurumumuz tarafından hazırlanan Mobil Çağrı Sonlandırma Pazar Analizi Kamuoyu Görüşlerinin Alınmasına İlişkin Doküman 12.07.2012 tarihinde kamuoyu görüşlerinin alınabilmesini teminen bir ay Kurum internet sitesinde yayımlanmıştır. Bu zaman zarfında söz konusu dokümana ilişkin olarak Rekabet Kurumu, Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği (Telkoder), Turkcell, Vodafone, Netgsm İletişim ve Bilgi Teknolojileri A.Ş. (Netgsm), Avea ve Türk Telekomünikasyon A.Ş. (Türk Telekom)'den görüşler gelmiştir. Söz konusu görüşlerin değerlendirilmesinin akabinde işbu Mobil Çağrı Sonlandırma Pazar Analizi Kamuoyu Görüşlerini İçeren Doküman hazırlanmıştır.

İşbu Mobil Çağrı Sonlandırma Pazar Analizi Kamuoyu Görüşlerini İçeren Doküman ile mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine yönelik olarak pazar tanımı yapılmakta, ilgili pazarda düzenleme gereksinimi incelenmekte ve bu pazarın rekabet düzeyi hakkındaki Kurumumuz görüşleri ortaya konarak EPG'ye sahip işletmecilerin tespit edilmesi halinde söz konusu işletmecilere ilişkin getirilmesi gereken yükümlülöklere yer verilmektedir. İşbu dokümanın ilerleyen bölümlerinde sırasıyla aşağıdaki konulara değinilmektedir:

- 2'nci bölümde; mobil çağrı sonlandırma hizmetinin tanımı ile ilgili değerlendirmeler yer almaktadır.
- 3'üncü bölümde; mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin olarak ilgili pazarın tanımlanması hakkında bilgiler verilmekte olup konuya ilişkin talep ve arz yönlü değerlendirmeler yapılmaktadır.
- 4'üncü bölümde; mobil çağrı sonlandırma pazarında düzenlenme gereksinimi, gerek EPG Yönetmeliği'nin 8'inci maddesinde gerekse de Avrupa Komisyonu'nun 17 Aralık 2007 tarihli Tavsiyesinde (2007/879/EC) belirtilen üçlü kriter testi kapsamında değerlendirilmektedir.
- 5'inci bölümde; ilgili pazardaki rekabet seviyesinin analizi yapılmaktadır.
- 6'ncı bölümde; ilgili pazarda EPG'ye sahip olan işletmeciler belirlenmektedir.
- 7'nci bölümde; ilgili pazara ilişkin olarak yapılan analiz neticesinde EPG'ye sahip olduğu tespit edilen işletmecilere getirilen yükümlülöklere yer verilmektedir.
- Sonuç bölümünde; EPG'ye sahip işletmeciler ve anılan işletmecilere getirilen yükümlülöklere belirtilmektedir.
- Dokümanın Ek'inde; kamuoyu görüşlerinin alınmasına ilişkin soruların listesi bulunmaktadır.

2 RAPOR KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLEN HİZMETLER

2.1 Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti

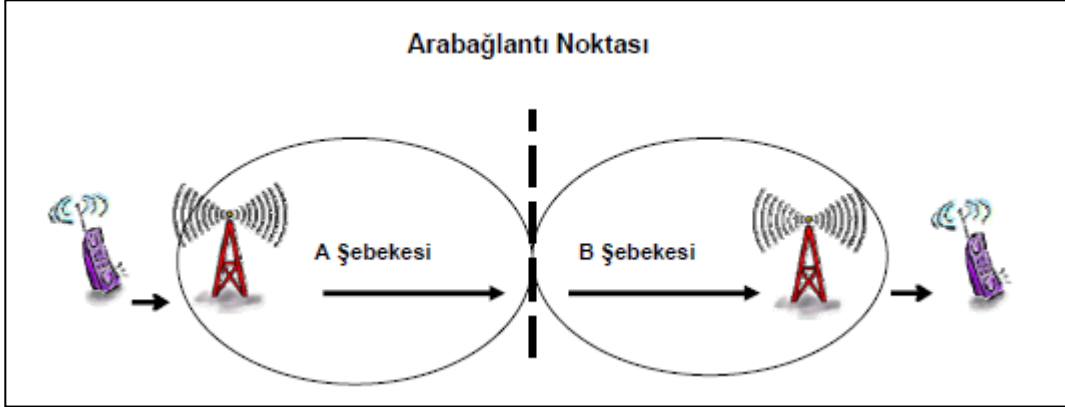
Genel anlamda herhangi bir elektronik haberleşme şebekesine bağlı olan bir kullanıcının diğer elektronik haberleşme şebekelerine bağlı kullanıcılar ile iletişim kurabilmesi için söz konusu iki şebekenin birbirleriyle arabağlantısının bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla, mobil haberleşme pazarında işletmecilerin çağrı sonlandırma hizmetini verebilmeleri için çağrıyı başlatan işletmecinin şebekesi ile bir arabağlantı noktasının kurulması gerekmektedir. 05.11.2008 tarih ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu (EHK)'nda 'arabağlantı' kavramı, *“bir işletmecinin kullanıcılarının aynı veya diğer bir işletmecinin kullanıcılarıyla irtibatının veya başka bir işletmeci tarafından sunulan hizmetlere erişiminin sağlanmasını teminen aynı veya farklı bir işletmeci tarafından kullanılan elektronik haberleşme şebekelerinin birbirlerine fiziksel ve mantıksal olarak bağılantısı”* olarak tanımlanmaktadır. Görüldüğü üzere, mobil iletişimin tam olarak tesis edilebilmesi, başlatılan bir çağrının, aranan abonenin ait olduğu şebekeye bağlı olarak şebekeler arasında sağlanan arabağlantı ile diğer bir mobil işletmeci şebekesinde sonlanmasına bağlıdır.

Mobil şebekelerde sunulan çağrı sonlandırma (arabağlantı) hizmetleri kapsamında yer alan hizmetler, ilerleyen bölümlerde de yer verildiği üzere pazar analizi sürecinde izlenen teknolojik tarafsızlık ilkesi gereği 2N ve 3N ayrımına gidilmeksizin aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

- Mobil şebekelerden başlatılarak mobil şebekelerde sonlandırılan çağrılar
- Sabit şebekelerden başlatılarak mobil şebekelerde sonlandırılan çağrılar

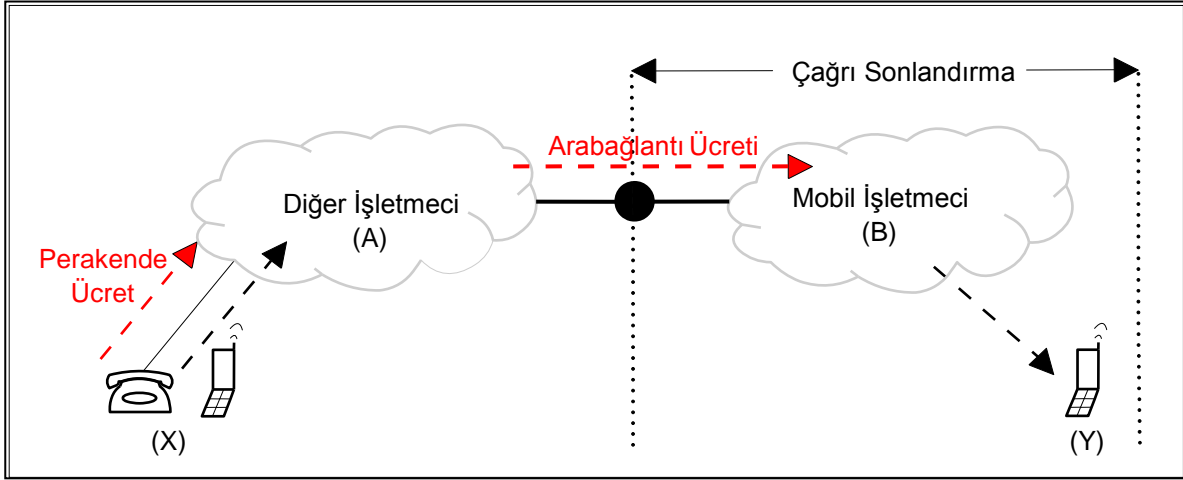
Söz konusu çağrılara ilişkin olarak Şekil 1'de basit anlamda farklı mobil şebekeler arasındaki arabağlantı gösterilmektedir. Bu kapsamda, A şebekesinde başlayan bir çağrı, A ve B şebekesi arasında kurulmuş olan trafik değişim (arabağlantı) noktasından geçerek B şebekesine ulaşmakta, yani sonlanmaktadır.

Şekil 1: Şebekeler Arasındaki Arabağlantı¹

Mobil şebekelerde sunulan sonlandırma hizmeti, çağrının santralden son kullanıcının mobil telefonuna (müşteri ekipmanı) kadar taşınması suretiyle gerçekleşmektedir. Benzer şekilde Şekil 2’den görüldüğü üzere, sabit veya mobil şebekeden mobil şebekeye doğru başlatılan herhangi bir çağrı, çağrıyı başlatan (A) işletmecisinin şebekesinden (B) işletmecisinin şebekesine teslim edilerek (B) işletmecisi tarafından sonlandırılmaktadır.

Şekil 2: Genel Hatlarıyla Mobil Çağrı Sonlandırma Hizmeti

Tüm şebeke işletmecileri, hem iç kullanıma hem de dış kullanıma yönelik olarak çağrı sonlandırma hizmeti sunmaktadır. Çağrının iç kullanıma yönelik sonlandırılması, aynı işletmeciye ait aboneler arasında gerçekleşen çağrının işletmecinin kendi şebekesi

¹ YILMAZ, R. (2008), “Yeni Nesil Telekomünikasyon Hizmetlerinde Arabağlantı: Üçüncü Nesil (3n) Telekomünikasyon Hizmetlerine Yönelik Arabağlantı Maliyet Modeli Denemesi ve Düzenleyici Yaklaşımlar” BTK Bilişim Uzmanlığı Tezi, s. 5

aracılığıyla, aranan abonenin mobil telefonuna (müşteri ekipmanı) kadar taşınması suretiyle gerçekleşmektedir. Çağrı sonlandırma hizmetinin dış kullanıma yönelik sunumu ise hizmetin şebeke işletmecisi tarafından kendisi ile arabağlantı yapmış olan bir başka işletmeciye sunulmasını ifade etmektedir. Hizmetin dış kullanıma yönelik sunumu, başlatılan çağrının bir trafik değişim noktasından itibaren taşınmasını gerektirmektedir. Örneğin:

(A) şebekesine bağlı (X) kullanıcısının (B) şebekesindeki (Y) kullanıcıyı aradığı durumda (B) işletmecisinin (A) işletmecisine çağrı sonlandırma hizmeti vermesi gerekmektedir.

Dolayısıyla, işletmecilerin kullanıcılarına sundukları elektronik haberleşme hizmetlerinin, trafiğin birden fazla şebeke üzerinden geçmesini gerektirdiği durumlarda farklı şebekeler arasında çağrının oluşturulabilmesi için işletmecilerin birbirlerine çağrı sonlandırma hizmetini vermesi gereklidir. Aksi takdirde, çağrı sonlandırma hizmetinin mevcut olmadığı bir pazarda kullanıcılar sadece kendilerinin bağlı olduğu şebekede bulunan aboneler ile görüşme yapmak zorunda kalacaktır. Bir başka ifadeyle kullanıcıların farklı işletmecilerin şebekelerine bağlı olan diğer kullanıcıları aramaları mümkün olmayacaktır. Söz konusu husus, genel anlamda kişilerin istedikleri kişilerle haberleşme özgürlüklerinin kısıtlanması ve öncelikle şebeke büyüklükleri ve abone sayıları gibi kriterler bakımından küçük olan işletmecilerin pazardan dışlanmalarına yol açma gibi sonuçlar doğuracaktır. Dolayısıyla, işletmecilerin birbirleriyle rekabet edebilmeleri, makul koşullarda birbirlerinden karşılıklı olarak çağrı sonlandırma hizmetini alabilmelerine bağlı olabilmektedir.

Çağrı sonlandırma hizmetinin verilebilmesini teminen gerekli arabağlantının sağlanmasının önemi, özellikle mobil şebekeler üzerinden sunulan hizmetlerde arayan taraf öder prensibinin² genel kabul görmesi ile ortaya çıkmaktadır. Arabağlantı hizmetleri kapsamında bir işletmecinin diğer bir mobil işletmecinin şebekesine bağlı kullanıcılara ulaşmak üzere iletildiği çağrının söz konusu mobil işletmecinin şebekesine teslim edildiği ana kadarki süreçte sahip olduğu kontrol, çağrıların mobil işletmecinin şebekesine teslim edildiği noktadan itibaren söz konusu mobil işletmecinin eline geçmektedir. Dolayısıyla, arayan taraf öder prensibi gereğince çağrıyı sonlandıran mobil işletmeci çağrının kendi şebekesinde tam ve güvenilir bir

² Calling party pays (CPP)

şekilde tamamlanabilmesi, başka bir ifadeyle çağrının kendi müşterisine iletilmesi karşılığında çağrıyı gönderen/başlatan taraftan sonlandırma ücreti almaktadır.

Dolayısıyla, işbu doküman kapsamında değerlendirilen hizmetler, aboneler arasında karşılıklı iletişimin sağlanması amacı ile alınması/sunulması gerekli olan mobil çağrı sonlandırma hizmetleridir. Söz konusu hizmetlerin perakende düzeyde hizmet alan abone ya da kullanıcılar yerine işletmecilerin birbirlerine sunulması, bu hizmetlerin toptan düzeydeki hizmetler olarak değerlendirilmelerini gerektirmektedir. Bu düzeydeki ayrımın ilgili piyasa tanımını çerçevesindeki sınırları belirlemede önemli bir etken olacağı düşünülmektedir.

Yukarıdaki değerlendirmelere göre; işbu pazar analizi dokümanı kapsamında değerlendirilen mobil çağrı sonlandırma hizmeti, toptan düzeyde herhangi bir işletmeci şebekesinden başlatılan bir çağrının, aranan tarafın aboneliği olduğu mobil işletmecinin santralinden teslim alınarak söz konusu abonenin mobil telefonuna (müşteri ekipmanı) kadar taşınması hizmetidir.

Soru 1

Mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 1'e ilişkin görüşler:

Rekabet Kurumu'ndan ve Telkoder'den gelen görüşlerde, Kurumumuz tarafından yapılan pazar tanımı ile hemfikir olduğu ifade edilmektedir. Turkcell, Vodafone ve Türk Telekom tarafından ise, mobil işletmecilerin yükümlülüklerinin 27.09.2011 tarih ve 2011/DK-07/501 sayılı Kurul Kararı paralelinde sadece yurtiçi çağrıları kapsayacak şekilde belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Söz konusu görüşe ek olarak Turkcell, MMS hizmetinin gerek dokümanda belirtildiği üzere henüz yeni gelişmekte ve az kullanılan bir hizmet olması, gerekse de fonksiyonel açıdan SMS ve ses çağrıları ile ikame olmaması sebebiyle kapsam dışı bırakılması gerektiğini belirtmektedir.

Soru 1'e ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Bilindiği üzere, işletmecilerden gelen talepler dikkate alınarak 27.09.2011 tarih ve 2011/DK-07/501 sayılı Kurul Kararı ile Referans Arabağlantı Tekliflerinde yer alacak çağrı sonlandırma ücretlerinin yurt içinden başlatılan çağrılar için uygulanması hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla ilgili pazar analizinde işletmecilerin görüşlerinde yer verdikleri üzere, bu yönde bir değişiklik yapılmasına gerek duyulmamaktadır.

Turkcell tarafından ifade edilen MMS hizmetinin sunumuna ilişkin olarak ise, işletmeci görüşünün aksine MMS hizmeti ile SMS hizmetinin birbirlerine benzer özelliklerinin olması nedeniyle kısmen de olsa aralarında ikame ilişkisinin bulunduğu, MMS hizmetinin yeni gelişen bir hizmet olmakla birlikte kullanımının artmaya başlaması³ ve bu tür hizmetlerin düzenlenmesine ilişkin olarak Komisyon tarafından düzenleyici kurumlara gerekli önlemleri alabilmeleri için yapılan periyodik pazar analizleri kapsamında tanınan daha geniş ölçekte müdahale etme imkânı çerçevesinde MMS hizmetinin ilgili pazar kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

³ Nitekim, 2010 yılının son çeyreğinde gerçekleştirilen MOBİSAD Mobil İletişim Tüketici Algı Araştırması-1'nin sonuçlarına göre tüketiciler tarafından cep telefonu kullanımına yönelik amaçlardan 1. dereceden önemli olanların oranına ilişkin verilen cevaplar içinde MMS kullanımı, sesli/görüntülü görüşme ve SMS göndermeden sonra %3 oranıyla üçüncü sırada yer almaktadır (sf.9).

3 İLGİLİ PAZAR TANIMI

İlgili pazarın tanımlanması, pazara ilişkin rekabetçi kısıtların sistematik biçimde ifade edilmesi ve pazar analizi sürecinde yer alan sonraki aşamalara temel teşkil etmesi açısından önem taşımaktadır.

EHK'nin 3'üncü maddesinde ve EPG Yönetmeliğinin 4'üncü maddesinde 'ilgili pazar', *“ülkenin tümünde veya bir bölümünde sunulmakta olan belirli bir elektronik haberleşme hizmeti ve onunla yüksek derecede ikame edilebilen diğer elektronik haberleşme hizmetlerinden oluşan pazar”* olarak ifade edilmektedir. Bu itibarla, ilgili pazar kapsamında ele alınacak ürün/hizmetlerin, hem coğrafi boyut hem de söz konusu pazarı teşkil edebilecek ürün/hizmetlerin ikame edilebilirliği temelinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

İkame edilebilirlik, üreticilere veya tüketicilere göre ürünlerin birbirlerinin yerine geçebilmelerinin ölçütüdür. Bu kapsamda talep açısından, ürünler alıcıların gözünde ikame edilebilir olmalıdır. Arz açısından ise ilgili ürünü veya bu ürüne yakın ikame bir başka ürünü üreten ya da üretim olanaklarını kolaylıkla bu ürünleri üretmek için kullanabilen firmalar değerlendirilmektedir.

Arz ve talep ikamesinin değerlendirilmesi aşamasında, uygulanabilir olduğu durumlarda varsayımsal tekel testi de dâhil olmak üzere, çeşitli yöntemler göz önünde bulundurulmaktadır. Varsayımsal tekel testi kapsamında, varsayımsal tekel niteliğindeki bir işletmecinin “geçici olmayan, küçük fakat belirgin bir fiyat artışı”⁴ uygulamasına karşın, kârlılığını engelleyecek derecede satışlarının düşmeyen ürün veya hizmetin, ikame ürün veya hizmet niteliği taşıması dolayısıyla ayrı bir pazar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer tüm iktisadi varsayımlar gibi oldukça idealize edilmiş koşulları sembolize eden varsayımsal tekel testi, sonuçları itibariyle incelemeye konu olan ilişkilerin hangi temelde işlediğini göstermesi açısından pratikte uygulanabilir bir ölçüt olarak değerlendirilebilir.⁵ Dolayısıyla bu bölümde mobil çağrı sonlandırma pazarının tanımı, öncelikle çağrı sonlandırma hizmetlerine yönelik yapılacak talep ve arz yönlü ikame kavramlarına dayanılarak ele alınmaktadır. İlgili pazarın

⁴ İngilizce karşılığı “Small but Significant and Non-transitory Increase in Price (SSNIP)” olan varsayımsal tekel testi kapsamında genellikle yüzde beş ile on arasındaki fiyat artışları ifade edilmektedir.

⁵ TEZEL, F. (2011) “Öncül Düzenleme Aracı Olarak Pazar Analizleri ve Yükümlülüklerin Rekabet Açısından Değerlendirilmesi, Uluslararası Örnekler ve Türkiye İncelemesi” BTK Bilişim Uzmanlığı Tezi, s. 41

tanımlanmasında ikinci aşama olan ilgili coğrafi pazarın tanımlanması aşamasında ise rekabet şartlarının yeterince homojen olduğu coğrafi alanlar belirlenmeye çalışılmaktadır.

3.1 Pazarda Hizmet Sunan İşletmeciler

Farklı şebekeler arasındaki çağrılarının temel unsurlarından birisi olan mobil çağrı sonlandırma hizmetleri mobil şebeke işletmecileri ile bildirim⁶ veya kullanım hakkı⁷ kapsamında yetkilendirilen diğer mobil işletmeciler tarafından verilebilmektedir. Ülkemizde hâlihazırda mobil çağrı sonlandırma pazarında üç farklı yetkilendirme kapsamında hizmet sunan ya da sunabilecek olan mobil işletmecilere aşağıda yer verilmektedir:

- GSM/IMT-2000/UMTS işletmecisi (mobil şebeke işletmecisi) olarak faaliyet gösteren
 - o Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (Turkcell),
 - o Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. (Vodafone) ve
 - o Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. (Avea),
- 35 adet bildirim kapsamında, 7 adet ise bildirim ile birlikte sayısı sınırlı olmayan kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilmiş olan toplamda 42 adet Sanal Mobil Şebeke Hizmeti (SMŞH) işletmecisi ve
- 6 adet bildirim kapsamında, 2 adet ise bildirim ile birlikte sayısı sınırlı olmayan kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilmiş olan 8 adet Küresel Mobil Uydu Haberleşme Sistemi (Global Mobile Personal Communications by Satellite, GMPCS) işletmecisi.

Mobil şebeke işletmecilerinin her biri, bir diğerine mobil çağrı sonlandırma hizmeti vermektedir. Bunun yanı sıra sabit elektronik haberleşme şebekesi işletmecisi olan Türk Telekomünikasyon A.Ş. (Türk Telekom) şebekesinden başlatılan çağrılar mobil şebekelerde sonlanabildiği için Türk Telekom da söz konusu işletmecilerden mobil çağrı sonlandırma hizmeti almak durumundadır. Ayrıca, Sabit Telefon Hizmetleri işletmecileri, SMŞH işletmecileri ve GMPCS işletmecileri gibi birçok işletmeci de mobil şebeke işletmecilerinden çağrı sonlandırma hizmeti almaktadır.

⁶ Kullanım hakkı verilmesi yoluyla yapılan yetkilendirmeler kapsamında elektronik haberleşme hizmeti sunmak isteyen işletmecilere Kurum tarafından numara ve frekans gibi kıt kaynak tahsisi yapılmaktadır.

⁷ İşletmecilerin sunmak istedikleri elektronik haberleşme hizmeti için numara ve frekans gibi kaynak tahsisine ihtiyaç duymamaları durumunda ise ilgili mevzuata uygun olarak Kurum tarafından bildirim hakkı verilmesi kaydıyla yetkilendirme yapılmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, mobil şebeke işletmecileri, mobil haberleşme hizmetleri pazarında sonlandırma hizmeti sunan yegâne işletmeciler olmayıp, mobil haberleşme pazarında hizmet sunan SMŞH işletmecileri ile GMPCS işletmecileri tarafından da sonlandırma hizmeti verilmektedir. Bununla birlikte, mobil uydu haberleşme hizmeti sunan GMPCS işletmecilerinden farklı olarak, farklı tipteki SMŞH işletmecileri tarafından verilen sonlandırma hizmetinin kapsam ve seviyesi, ağırlayan işletmeci ile yapılan anlaşmaya bağlı olarak değişebilmektedir.

3.2 İlgili Ürün/Hizmet Pazarı

Daha önce de yer verildiği üzere, ilgili ürün/hizmet pazarı, fiyatları, kullanım amaçları ve işlevsel özellikleri ile rekabet koşulları veya arz-talep yapısı açısından birbirleriyle değiştirilebilir ya da ikame edilebilir ürün/hizmetleri ifade etmektedir. Dolayısıyla geçici olmayan küçük ama belirgin bir fiyat artışını temsil eden varsayımsal tekel testi ilgili ürün pazarının tespit edilmesinde işlevsellik sağlayacaktır. Bu kapsamda ilgili ürün pazarı, geleneksel anlamda, geçici olmayan küçük ama belirgin fiyat artışı testini geçen en küçük ürün grubu olarak tanımlanmıştır. Ancak Avrupa Komisyonunun benimsediği ve Kurumumuz mevzuatında yer alan ilgili ürün pazarı tanımında tüketiciler tarafından değiştirilebilir ya da ikame edilebilir olarak değerlendirilen tüm ürün ve hizmetlerin de ilgili ürün piyasasının içinde olduğu ve daha açıklayıcı bir tanımın kabul edildiği görülmektedir.

Hâlihazırda ülkemizde mobil elektronik haberleşme hizmeti sunan 2N mobil şebeke işletmecileri aynı zamanda 3N hizmetlerini de sunmakta, dolayısıyla 2N ve 3N şebekeleri birlikte işletilmektedir. 3N şebekeler üzerinden abonelere 2N şebekelerin sunduğu hizmetlere nazaran daha yüksek hızlı/görüntülü data transferi sağlayan yeni ve çeşitli hizmetler sunulmakla birlikte, EPG Yönetmeliği'nin 5'inci maddesi çerçevesinde yapılacak pazar analizleri kapsamında benimsenen "teknolojik tarafsızlık" ilkesi gereğince, 2N ve 3N şebekelerinin birlikte ele alınması uygun görülmektedir. Zira, ilgili ürün pazarının tanımlanmasında hizmetin hangi altyapıdan sunulduğundan ziyade, söz konusu hizmetin fonksiyonel ve ekonomik açıdan diğer hizmetler ile talep ve arz yönlü ikame imkanının incelenmesi esastır.

Hâlihazırda, 2N ve 3N şebekeler üzerinden toptan seviyede sunulan çağrı sonlandırma hizmetleri kapsamında, perakende mobil haberleşme pazarında sunulmakta olan ses,

görüntülü arama, SMS (Short Messaging Service, Kısa Mesaj Hizmeti) ve MMS (Multimedia Messaging Service, Çokluortam Mesaj Hizmeti) yer almaktadır. Söz konusu perakende hizmetleri sunan mobil işletmeciler için, toptan bir hizmet olan sonlandırma hizmeti tekrarlanabilmesi en zor olan bir girdi niteliğindedir.

Söz konusu hizmetlerden 3N altyapısı kullanılarak sunulan görüntülü arama hizmeti, normal ses hizmeti üzerine sunulan bir hizmet olarak değerlendirilebilmektedir. Hâlihazırda mobil işletmeciler tarafından görüntülü arama için perakende seviyede herhangi bir tarife farklılığına gidilmemektedir. Ayrıca aboneler, söz konusu hizmeti destekleyen mobil cihazlar ile arama tercihlerini değiştirerek görüntülü arama seçeneğinden yararlanabilmektedir. Bu itibarla, görüntülü arama hizmeti, sesli arama hizmeti ile birlikte değerlendirilebilecektir.

Perakende seviyede arz ve talep ikameleri açısından SMS ve MMS hizmetleri değerlendirildiğinde ise, ses ve/veya görüntülü çağrı hizmetlerine fonksiyonellik açısından tam anlamıyla bir ikame ilişkisinden bahsedilmesi mümkün olmayıp, söz konusu hizmetlerin daha ziyade tamamlayıcı hizmetler oldukları düşünülmektedir. Nitekim, SMS hizmetinde fonksiyonellik açısından haberleşmenin yazma ile mümkün olması, ancak arama hizmetinde ses ile haberleşmenin gerçekleştirilebilmesi; ayrıca, SMS hizmetinde bilgi aktarımının harf tuşlayarak daha uzun sürede gerçekleştirilmesi, buna karşın arama hizmetinde bilgi aktarımında iletilmek istenilenin sözcükler ile daha hızlı iletilebilmesi, her iki hizmeti fonksiyonellik açısından birbirinden farklılaştırmaktadır.

Bu açıklamalar her ne kadar ses ve SMS hizmetlerinin farklı pazarları teşkil ettikleri kanaatini uyandırır da, en nihayetinde söz konusu hizmetlerin sonlandırılmasına ilişkin piyasa başarısızlıklarının toptan seviyede potansiyel olarak aynı olmaları, tek bir mobil işletmeciden birlikte (paket olarak) satın alınabiliyor olmaları ve hem perakende hem de toptan seviyede sunulan aynı mobil hizmetler kümesinin birer unsuru olmaları nedeniyle, ses ve SMS hizmetlerinin birlikte aynı ilgili pazar içerisinde ele alınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Söz konusu bakış açısı, Komisyon tarafından da benimsenmektedir.⁸

⁸ Commission Staff Working Document, *Explanatory Note on 2007/879/EC Commission Recommendation on Relevant Markets*, (SEC (2007) 1483 Final), p. 42.

Günümüzde gönderilen MMS sayısı ise henüz düşük seviyelerde olmakla birlikte 2011 yılında işletmecilerin başlattığı kampanyalar ile hızlı bir artış göstermiştir. Şöyle ki, ülkemizde 2011 yılının ikinci çeyreğinde 23 milyon olan gönderilen MMS sayısı, üçüncü çeyrek itibarıyla %64 oranında artarak 37,8 milyona, dördüncü çeyrek itibarıyla da bir önceki çeyreğe göre %94 oranındaki bir artışla 73,3 milyona yükselmiştir. Dolayısıyla özellikle SMS gönderimi ile karşılaştırıldığında gelişmekte olan bir hizmet olarak değerlendirilebilen MMS hizmetinin kullanımının, işletmeci kampanyalarıyla ve özellikle akıllı telefon kullanıcılarının sayısının artmasıyla, daha çok yaygınlaşacağı öngörülmektedir. İleriye dönük bakış açısıyla ve SMS hizmetine benzer şekilde bir data aktarımının söz konusu olması gibi benzer özellikler taşıması nedeniyle MMS hizmetinin SMS hizmetine yakın bir hizmet olduğu; dolayısıyla, birlikte aynı ilgili pazar kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Dolayısıyla, işbu pazar analizi dokümanı kapsamında perakende ve toptan seviyede aynı mobil işletmeci tarafından ve bir bütün halinde sunulması mümkün olan ses, görüntülü arama, SMS ve MMS hizmetleri mobil çağrı sonlandırma hizmetleri olarak ele alınmaktadır.

3.2.1 Talep Yönlü İkame

Kullanıcıların (toptan pazarlar için işletmecilerin) bir hizmet veya ürünü diğer bir hizmet veya ürünün yerine kullanabilme derecesi genel anlamda talep yönlü ikame edilebilirlik olarak tanımlanmaktadır. Ancak daha somut bir şekilde belirtilmesi gerekirse; geçici olmayan küçük ama belirgin fiyat artışını izleyen süreçte kullanıcıların bir bölümünün ilgili ürünün alternatiflerine yönelmesi talep yönlü ikame olarak adlandırılmaktadır. Burada fiyat artışına karşılık yer değiştiren talebin büyüklüğü, varsayımsal tekelin %5-10 kadar fiyat artışını kârlılıкта sürdürmesini önleyecek kadar olmalıdır. Aynı ilgili pazar içerisinde oldukları düşünülen ikame ürünlerin birbirleriyle tam anlamıyla benzer olmaları da gerekmemektedir.

Bu açıklamalar çerçevesinde, aşağıda, mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin toptan ve perakende seviyedeki talep yönlü ikame derecesine ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir.

Toptan seviyede talep ikamesi

Mobil numaraya yapılan bir çağrı teknik olarak ancak o numaranın bağlı olduğu mobil şebekede sonlandırılabilir. Başka bir ifadeyle, belirli bir kullanıcıya yapılan bir çağrı, başka bir kullanıcıya yapılan çağrıya ikame olamamaktadır. Bugünkü teknoloji ile bir çağrıyı başka bir şebeke üzerinden başlatmak mümkünken başka bir şebekede sonlandırmak mümkün değildir. Bunun doğal bir sonucu olarak, mobil çağrı sonlandırma pazarında talep ikamesine ilişkin söz konusu olan kısıt toptan seviyede ortaya çıkmakta, mobil işletmecilerden hizmet alan tüm işletmeciler toptan seviyede bu hizmetin yerine konulabilecek başka bir hizmetten yararlanamamaktadır. Dolayısıyla özellikle arayan taraf öder prensibi çerçevesinde işletmecilerin mobil çağrı sonlandırma ücretlerini rekabetçi düzeyde belirlemelerine yönelik toptan düzeyde doğrudan bir rekabetçi kısıtın varlığından söz edilememektedir. Teknik açıdan söz konusu olan bu durum ilgili ürün pazarının tespitinde toptan düzeydeki talep ikamesinin ölçülmesini teminen varsayımsal tekel testinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli zeminin oluşmamasına neden olmaktadır.

Bu bakımdan mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine yönelik piyasalarda toptan seviyede talep yönlü ikame imkânının bulunmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Soru 2

Toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 2'ye ilişkin görüşler:

Turkcell ve Telkoder toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı görüşüne katılmaktadır. Rekabet Kurumu'ndan gelen görüşte ise özetle, pazarın teknik özellikleri sebebiyle toptan seviyede talep yönlü ikame söz konusu olmamakla birlikte, önceki pazar analizine dahil edilmeyen görüntülü arama, SMS hizmeti, MMS hizmeti gibi hizmetlere yönelik değerlendirmelerin daha detaylıca aktarılmasının yerinde olacağı ifade edilmektedir.

Soru 2'ye ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Bilindiği üzere, belirli bir mobil numaraya doğru yapılan bir çağrı, ancak o numaranın bağlı bulunduğu mobil şebekede sonlandırılabilir. Bu husus, konuya ilişkin teknik kısıtlar ile beraber değerlendirildiğinde mevcut durumda mobil çağrı sonlandırma pazarında toptan

seviyede talep yönlü ikamenin olmadığını göstermektedir. Bu kapsamda ilgili pazarı oluşturan mobil çağrı sonlandırma pazar analizi kapsamında pazar tanımına dahil hizmetlere ve söz konusu hizmetler arasındaki ilişkilere ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerin yeterli olduğu düşünülmektedir.

Perakende seviyede talep yönlü ikame

2N ve 3N şebekeleri üzerinden sunulmakta olan ve yukarıda yer verilen her bir mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine ilişkin olarak toptan seviyede talep yönlü ikame imkânı bulunmazken perakende seviyede sonlandırma ücretlerinin rekabetçi hale gelmesi için işletmeci üzerinde dolaylı olarak baskı yaratabilecek çeşitli uygulamalar mevcuttur. Başka bir ifadeyle, perakende seviyede çeşitli uygulamaların mümkün olması, toptan seviyedeki sonlandırma ücretlerinin üzerinde etkili olabilmektedir. Bu uygulamalar çok etkili olmasalar da mobil işletmecinin çağrı sonlandırma ücretini yükseltmesini belirli ölçüde sınırlayabilmektedir. Söz konusu dolaylı etkilere örnek olarak abonelerin, arayan/aranan numara, şebeke işletmecisi ve ücretler hakkında bilgi sahibi olması ve alternatif olabilecek hizmetlerin kullanımı gibi hususlar gösterilebilmektedir.

Bu kapsamda, abonenin bilgi sahibi olması; söz konusu abonenin hangi şebekeyi aradığını ya da SMS veya MMS gönderdiğini veya uygulanan çağrı sonlandırma ücretinin ne düzeyde olduğunu bilmesi durumudur. Söz konusu hususun önemi, çağrıyı başlatan işletmeci tarafından ödenen genellikle perakende tarifelere yansıtılan çağrı sonlandırma ücretinin çağrıyı yapan son kullanıcılardan tahsil edilmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak genellikle abonelerin çağrı sonlandırma ücret seviyeleri hakkında bilgi sahibi olmadığı ya da bu ücretlerin seviyeleri hakkında bilgi sahibi olmaları halinde dahi “arayan taraf öder” prensibi çerçevesinde aranan abonelerin işletmecisi üzerinde büyük bir baskı unsuru oluşturmayacağı değerlendirilmektedir.

Toptan sonlandırma ücretleri üzerinde bir diğer baskı unsuru olarak nitelendirilebilecek husus olan perakende seviyedeki alternatif hizmetler ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Sabit şebekede yer alan bir numaranın aranması ya da SMS/MMS gönderilmesi,

- Sabit bir telefondan mobil şebekedeki bir numaranın aranması ya da SMS/MMS gönderilmesi veya başka bir mobil şebekeden diğer bir mobil şebekenin aranması yerine mobil şebeke içi arama yapılması ya da SMS/MMS gönderilmesi,
- WhatsApp, Skype ve Viber gibi akıllı telefon uygulamalarının kullanılması,
- Karşı tarafın aramasını sağlamak amacıyla diğer numaraya cevapsız çağrı bırakılması veya planlanandan daha kısa görüşme gerçekleştirilmesi,
- Arayan tarafın SIM kartını geçici bir süre için değiştirmesi ya da birden fazla SIM kart kullanımına uygun mobil telefon kullanması.

Yukarıda sayılan alternatif hizmetlerin, mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin rekabetçi hale gelmesi için çok sınırlı da olsa bir baskı oluşturduğu değerlendirilmektedir. Nitekim;

- Sabit bir telefondan mobil şebekedeki bir numaranın aranması ya da SMS/MMS gönderilmesi veya başka bir mobil şebekeden diğer bir mobil şebekenin aranması yerine mobil şebeke içi çağrı yapılması ya da sabit şebekede yer alan bir numaraya çağrı bırakılması, çağrıyı sonlandıran tarafın sonlandırma gelirinde diğer alternatiflere göre bir azalmaya sebep olması dolayısıyla söz konusu işletmecinin davranışlarını sınırlandıracaktır.
- Benzer şekilde, mobil numara taşınabilirliği uygulamasının ve akabinde işletmecilerce lanse edilen her yöne konuşma paketlerinin ve çoklu satış tarife paketlerinin yaygın olarak kullanımı ile birden fazla hatta sahip olan aboneler tarafından hat iptallerinin yapıldığı bilinmekle birlikte, halen birden fazla SIM kart kullanımına uygun mobil telefonlar ile aboneler aranan şebekeye bağlı olarak mobil şebeke içi çağrı yapabilmektedir.
- Bunun yanı sıra, akıllı telefonların kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte WhatsApp, Skype ve Viber gibi uygulamaların mobil telefonlar arası görüntülü/görüntüsüz iletişimde ya da mesajlaşmada kullanılma oranının artması beklenmektedir.

Bununla birlikte, sonlandırma ücretleri üzerinde baskı unsuru olarak nitelendirilebilecek yukarıda sayılan perakende seviyedeki alternatif yolların bazı kısıtları ya da aboneler üzerinde ek maliyetleri bulunmaktadır. Öncelikle sabit bir hattı arayabilmek için aranan tarafın sabit şebeke abonesi olması, söz konusu abonenin o an itibarıyla aboneliğinin olduğu noktada bulunması ya da sabit bir telefonla kendisine erişebiliyor olması gerekmektedir. SIM kartını

değiştirmek suretiyle şebeke içi arama yapmak durumunda ise abonenin ikinci ve hatta üçüncü bir hatta sahip olması gerekmektedir ki bu hatlar için tercih edilen tarife paketleri kapsamında istenilebilen sabit ücretlerin ya da her yıl aboneler tarafından ödenmesi gereken telsiz kullanım ücretlerinin abone için maliyetli olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, daha önce de yer verildiği üzere, numara taşınabilirliği uygulamasının başlamasıyla birlikte birden fazla hatta sahip olan abonelerce hat iptallerinin söz konusu olduğu bilinmektedir. Bunun dışında, mobil numara taşınabilirliği ile şebekeler arası geçişin kolay olması ve ayrıca günümüzde her yöne tarifelerin ve çoklu hizmet tarife paketlerinin yaygınlaşması nedeniyle söz konusu baskıların çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde neden olabilecekleri dolaylı rekabetçi etkiler oldukça sınırlı hale gelmiştir. Akıllı telefon uygulamalarının ise hâlihazırda aboneler arasında mobil iletişim amacıyla yaygın olarak kullanılmadığı varsayımıyla, söz konusu uygulamaların arama hizmetine tam ikame hizmetler olmadığı ve dolayısıyla, söz konusu hizmetlerin mobil çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde baskıya sebep olacak bir seviyede kullanılmadığı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda alternatif olabilecek hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda oldukça sınırlı düzeyde bir rekabetçi baskı unsuru oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Soru 3

Genel anlamda, alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda oldukça sınırlı düzeyde bir rekabetçi baskı unsuru oluşturmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin toptan düzeyde ikame imkânının bulunmaması ve perakende düzeydeki ikame olanaklarının da çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde belirleyici bir etki yaratamayacak kadar sınırlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu hizmetler için talep yönlü ikame imkânının sınırlı olacağı değerlendirilmektedir.

Soru 3'e ilişkin görüşler:

Telkoder'den gelen görüşte, Kurumumuz tarafından yapılan değerlendirmeler ile hemfikir olduğu ifade edilmektedir. Rekabet Kurumu'ndan gelen görüşte ise soruda yer alan "... baskı unsuru oluşturmadığı ..." ifadesinin sehven yazıldığı anlaşıldığı belirtilmekle beraber, akıllı telefonların kullanım yaygınlığının ulaştığı nokta göz önüne alındığında Doküman'da geçen WhatsApp, Skype ve Viber gibi uygulamaların iletişimde tutacağı yerin

“sınırlı” düzeyin ötesinde olabileceğinin düşünüldüğü ifade edilmektedir. Benzer şekilde Turkcell tarafından özetle, akıllı telefonlar üzerinden kullanılan WhatsApp, Skype ve Viber gibi mobil sonlandırma hizmetine alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının pazarda oldukça büyük bir rekabetçi baskı unsuru oluşturduğundan bahisle, söz konusu baskının da göz önünde bulundurularak pazarın, hatta mümkünse nicel analizinin yapılmasının daha sağlıklı olacağı düşünülüyor ifade edilmektedir. Netgsm’den gelen görüşte de, akıllı telefonların ve uygulamalarının artmasının, mobil çağrı sonlandırma pazar analizinin fiili geçerlilik sürecini etkileyeceği ve bu nedenle pazar analizinin her yıl yapılmasının yararlı olacağı belirtilmektedir.

Soru 3’e ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Taslak pazar analizi dokümanında akıllı telefonlar üzerinden kullanılan WhatsApp, Skype ve Viber gibi uygulamaların kullanımının ilgili pazarda sınırlı bir rekabetçi etki yarattığı yönünde yapılan değerlendirmeye örnek olarak Deloitte firması tarafından gerçekleştirilen mobil tüketici araştırması sonucunda ortaya çıkan tüketicilerin kullanım alışkanlıkları raporunda yer verilen değerlendirmeler gösterilebilecektir. Şöyle ki, anılan araştırma sonucuna göre Türkiye’de akıllı telefonu olan kullanıcıların SMS kullanım sıklığının hem ortalama SMS kullanımının, hem de diğer hizmet kullanımının üzerinde olduğu gözlenmiştir.⁹ Araştırma sonuçlarına göre, kullanıcılar, yeni bir iletişim kanalı ortaya çıktığında bir diğerinden vazgeçmemekte, bunun yerine birçok kanalı aynı anda kullanmayı tercih etmektedir. Başka bir ifadeyle, akıllı telefonların chat programları üzerinden mesajlaşan kullanıcılar, SMS kullanmaktan vazgeçmemiştir.¹⁰

Ayrıca, internet bağlantısı sağlayan cep telefonu ile akıllı telefonların kullanımının 3G ile yaygınlaşmaya başlaması ile birlikte ülkemizde akıllı telefon uygulamalarının kullanımının rekabetçi bir baskı yaratması ihtimali bir yana; YASED’in raporuna göre, ülkemizde 3G abone sayısı toplam mobil abone sayısı içinde yüksek olmakla birlikte, mobil bilgisayardan ve cepten 3G internet hizmetini kullanan abone sayısı 2011 yıl sonu itibariyle sadece 6,5 milyon ve toplam 3G erişimi olan aboneler içerisinde %21 seviyesinde gerçekleşmiştir.¹¹ Ek olarak, 2010 yılının sonu itibariyle MOBİSAD Mobil İletişim Tüketici Algı Araştırması neticesinde

⁹ Deloitte, Global Mobil Tüketici Araştırması 2011, Mobil İletişimde Fırsatlar, Teknoloji, Medya ve Telekomünikasyon Sektörü, Mayıs 2011, sf. 8.

¹⁰ A.g.e., sf. 9.

¹¹ YASED, Uluslararası Yatırımcılar Derneği, 2023 Hedefleri Yolunda Bilgi ve İletişim Teknolojileri, Eylül 2012, sf.104.

ülkemizdeki cep telefonu kullanıcılarının %29,2'sinin 3G teknolojisiyle uyumlu bir cep telefonuna sahip olduğu, cep telefonu 3G teknolojisiyle uyumlu olmayan kullanıcıların sadece %26,5'inin 3G ile uyumlu bir cep telefonu almayı düşündüğü ve %6,4'ünün ise 3G ile uyumlu telefonu almayı düşünmekle birlikte 3G'yi kullanmayı düşünmüyor olduğu¹² birlikte değerlendirildiğinde, ülkemizdeki 3G teknolojisi üzerinden sunulan hizmetlerin gelişmekte olduğu gözlenmekle birlikte söz konusu akıllı uygulamaların kullanımının sınırlı olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, akıllı telefon uygulamalarının kullanımının, ülkemiz toplam mobil abone sayısı genelindeki yansımalarının sınırlı olduğu yönünde yapılan değerlendirmenin mevcut ülkemiz koşulları çerçevesinde yerinde ve halen geçerli olduğu düşünülmektedir.

Bununla birlikte, 27.11.2012 tarih ve 28480 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Pazar Analizi Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde Kurumumuz resen ya da en az bir işletmecinin gerekçeli talebi üzerine pazar analizlerini 3 yıllık süreyi beklemezsizin yapabilecektir. Dolayısıyla Netgsm'in görüşünün mevzuatımızda yer alan anılan hükümlerle karşılandığı değerlendirilmektedir.

3.2.2 Arz Yönlü İkame

Talep kavramı perakende ya da toptan olarak ayrılabilirken, arz kavramı yapısı gereği sadece toptan olarak incelenebilmektedir. Bir pazarda arz yönlü ikame imkânının olması, o pazarda hizmet sunan herhangi bir firmanın verdiği hizmeti başka bir firmanın da sağlayabilmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, bir malın ya da hizmetin arz yönlü ikamesinin olabilmesi aynı malı ya da hizmeti sağlayan firmalar üzerinde rekabetçi etki meydana getiren önemli bir baskı unsurunun olması demektir.

Mobil çağrı sonlandırma pazarında ise arz yönlü ikame teknolojik yapının kısıtlamalarına tabidir. Başka bir ifadeyle, bir işletmeci tarafından çağrı sonlandırma ücretinin arttırılması durumunda, diğer işletmecilerin söz konusu sonlandırma hizmetine yönelmesi teknik açılarından mümkün değildir. Ya da söz konusu ücret artışının işletmeciye olan genel etkisi kârda azalma şeklinde olmayacaktır. Bu bağlamda, mevcut teknolojik koşullar çerçevesinde kısa ve orta vadede mobil çağrı sonlandırma hizmetlerini toptan seviyede sunabilecek ve arz yönlü ikame imkânı oluşturarak çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde bir baskıya sebep

¹² MOBİSAD, Mobil İletişim Tüketici Algı Araştırması-1, 2010, sf. 14-15.

olabilecek herhangi bir alternatif işletmecinin olması mümkün değildir. Bu yüzden mobil bir şebekeye doğru yapılan bir çağrı ancak o şebekeyi kontrol eden işletmeci tarafından sonlandırılabilir.

Dolayısıyla mobil çağrı sonlandırma hizmetleri için arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Soru 4

Kısa ve orta vadede oluşabilecek şartlar çerçevesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında toptan seviyede arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı yönündeki değerlendirmeye katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 4'e ilişkin görüşler:

Rekabet Kurumu, Telkoder ve Turkcell'den gelen görüşlerde, Kurumumuz tarafından yapılan değerlendirmeler ile hemfikir olduğu ifade edilmektedir. Netgsm'den gelen görüşte orta vadede, akıllı telefonların sayısının artmasıyla birlikte akıllı telefonların öncelikle Wi-Fi daha sonra mobil internet üzerinden SMS, ses, görüntülü çağrı hizmetlerini alabilecekleri bunun da özellikle 850 XXX XXXX' li coğrafi olmayan numaralar üzerinden STH firmalarının toptan seviyede arz yönlü ikame imkânı bulacağı değerlendirildiği ifade edilerek, pazar analizlerinin her yıl tekrarlanması gerektiği ve EPG tespitinde mobil internet hizmetlerinin göz önüne alınması gerektiği belirtilmektedir.

Soru 4'e ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Bir önceki soruya ilişkin olarak yapılan açıklamaların Netgsm tarafından bu soruya ilişkin olarak yapılan değerlendirmeleri de karşıladığı düşünülmektedir.

Pazar analizleri kapsamında getirilen öncül düzenleme yaklaşımı, ardıl yaklaşımın temel dayanaklarını paylaşıyor olsa da bazı açılardan da farklılık arz etmektedir. Örneğin tanım gereği, öncül yaklaşım pazar tanımında ardıl yaklaşımın aksine dinamik ve ileriye yönelik değerlendirmeleri içeren bir bakışı benimsemektedir. Başka bir ifadeyle, ardıl yaklaşım kapsamında mevcut veriler esas alınırken, dinamik analiz kapsamında zamana göre türevler de hesaba katılarak değerlendirme yapılmaktadır.¹³ Dolayısıyla pazar analizi yapıldığı sırada

¹³ TEZEL, F. (2011) "Öncül Düzenleme Aracı Olarak Pazar Analizleri ve Yükümlülüklerin Rekabet Açısından Değerlendirilmesi, Uluslararası Örnekler ve Türkiye İncelemesi" BTK Bilişim Uzmanlığı Tezi, s. 40

mevcut arz ve talep koşulları ile birlikte öngörülebilien zaman dilimi de dikkate alınmaktadır. Bu bakış açısıyla, örneğin henüz faaliyete geçmemiş ancak pazara girmesi muhtemel olan işletmecilerin sunacakları veya talep edebilecekleri hizmetler pazar analizi kapsamında ele alınmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar ve mobil çağrı sonlandırma pazarının kendine has niteliği olan teknik kısıtlılık hususları birlikte düşünüldüğünde; kısa ve orta vadede mobil çağrı sonlandırma pazarında hem arz hem de talep yönlü ikame imkânının bulunmadığı; uzun vadede ise teknolojideki gelişmelerin ikame olanaklarını etkileyebileceği düşünülmele birlikte yakın gelecekte pazar tanımlamalarında değişiklik olmasının çok düşük bir olasılık olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak; mobil çağrı sonlandırma pazarı, ses/görüntülü arama ve SMS/MMS hizmetlerinin 2N ve 3N şebekelerde sonlandırılmasını içeren pazar olup, mobil çağrı sonlandırma pazarında gerek talep yönlü gerekse arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı; dolayısıyla, her bir mobil işletmecinin kendi mobil şebekesinde tek tedarikçi olduğu değerlendirilmektedir.

3.3 İlgili Coğrafi Pazar

Ürün veya hizmetlerle ilgili tarafların arz ve taleplerinin gerçekleştiği, rekabet şartlarının yeterince homojen olduğu ve komşu alanlardaki söz konusu şartların yeterli derecede farklı olması nedeni ile ayırt edilebilir nitelikte olduğu coğrafi alana, ilgili coğrafi pazar denilmektedir. Bir başka deyişle ilgili ürünün ikame imkânının olduğu ve pazar yapısının birbirine benzer olduğu bölgeler ilgili pazarın coğrafi sınırlarını oluşturmaktadır. Tüketicilerin herhangi bir yerde faaliyet gösteren işletmeciden kolay bir şekilde ilgili ürünü alabilmesi veya diğer işletmecilerin bu bölge içinde kolay bir şekilde aynı/ikame ürünü/ürünleri sunabilmesi durumunda söz konusu bölgeler ilgili coğrafi pazar içinde yer almaktadır.

Ülkemizde ilgili pazar kapsamında değerlendirilen mobil işletmecilerin yetkilendirildiği alan tüm ülkeyi kapsamaktadır. Dolayısıyla, bu işletmecilerin şebekelerinin kurulu olduğu ülkemiz sınırlarının ilgili pazarın coğrafi boyutunu oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Soru 5

Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

Soru 5'e ilişkin görüşler:

Rekabet Kurumu, Telkoder, Türk Telekom ve Turkcell'den gelen görüşlerde, Kurumumuz tarafından yapılan değerlendirmeler ile hemfikir olunduğu ifade edilmektedir.

Bu nedenle, mobil çağrı sonlandırma hizmetini sağlayacak olan işletmecilerin bu hizmeti teknik olarak sadece kendi şebekeleri üzerinden sunabilecekleri ve kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sağlayacakları sonlandırma hizmeti için ücret belirleyebilme noktasında coğrafi açıdan toptan ya da perakende düzeyde herhangi bir sınırlamaya tabi olmadıkları düşünüldüğünde mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke geneli olduğu değerlendirilmektedir.

4 İLGİLİ PAZARDA DÜZENLEME GEREKSİNİMİ

Avrupa Komisyonu'nun 17 Aralık 2007 tarihli Tavsiye Kararında (2007/879/EC) aşağıda sıralanan kriterlerin hepsini birlikte sağlayan pazarların öncül düzenlemelere tabi olabileceği, pazarlar düzenlenirken bu üç kriterin tek tek değerlendirilmesi ve bu üç kriterden biri karşılanmıyorsa ilgili pazarda öncül düzenlemelerin yapılmaması gerektiği ifade edilmektedir. EPG Yönetmeliği'nin 8'inci maddesi kapsamında ilgili pazardaki düzenleme gereksiniminin değerlendirilmesi aşamasında da esas alınan söz konusu kriterler şunlardır:

- Piyasaya giriş önünde yüksek ve geçici olmayan engel veya engellerin olması,
- İlgili piyasada, pazar yapısının belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağı beklenmemesi ve
- Rekabet kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa yapısının bozukluğunu gidermede yetersiz olması

2007/879/EC sayılı Tavsiye Kararında belirtildiği üzere; birinci ve ikinci kritere ilişkin yapılacak değerlendirmeler, piyasa analizlerinde yer alan batık maliyetleri içerecek şekilde giriş engelleri, pazar payları, ücretler, trendler, alternatif şebekelerin varlığı gibi pazar yapısı ve dinamiklerine ilişkin ileriye dönük bir yaklaşımla yapılan değerlendirmelere dayanacaktır. Yani AB düzenlemeleri çerçevesinde "üçlü kriter testi" ile etkin piyasa gücünün tespitinde kullanılacak kriterler arasındaki yakınsama öngörülmektedir. Avrupa Düzenleyiciler Grubu (European Regulatory Group, ERG)'nun üçlü kriter testine ilişkin raporunda üye ülkelerin düzenleyici kurumlarının üçlü kriter testinde düzenleme gereksinimine ilişkin inceleme detayının hiçbir durumda etkin piyasa gücünün tespit edilmesinde gerek duyulan analizden ayrıntılı olamayacağı belirtilmektedir.

Bu çerçevede mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine yönelik olarak söz konusu hizmetlere ilişkin ilgili piyasada en geniş anlamda giriş engelleri ve bu giriş engellerinin neden olduğu rekabete aykırı davranışların rekabet hukuku kurallarına ek olarak öncül düzenleme gerektirip gerektirmediği hususuna ilişkin değerlendirmelere bu bölümde yer verilmektedir.

4.1 Birinci Kriter

Üçlü kriter testinin ilk aşaması, “*piyasaya giriş önünde yüksek ve geçici olmayan bir engel olması*”dır. Daha önce de yer verildiği üzere, mobil çağrı sonlandırma hizmetleri teknik olarak ve doğası gereği sadece çağrının gönderildiği numaranın bağlı olduğu şebekede sonlandırılabilir. Başka bir ifadeyle, arayan taraf, çağrının sonlandırılacağı şebekeyi seçebilme imkânına sahip değildir. Bu itibarla, mobil işletmeciler, kendi şebekelerinde sonlandırılacak tüm çağrılar için söz konusu hizmetlerin doğası nedeniyle tekel gücüne eşdeğer bir piyasa gücüne sahip olmaktadır. Bu nedenle mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin arz ve talep yönlü ikame imkânının bulunmadığı söylenebilmekte ve söz konusu durumun teknolojiye paralel olarak yakın gelecekte değişmeyeceği; dolayısıyla ilgili piyasada yüksek ve geçici olmayan giriş engellerinin var olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine yönelik ilgili piyasada üçlü kriter testinin ilk koşulunun sağlandığı görülmektedir.

4.2 İkinci Kriter

Üçlü kriter testinin ikinci koşulu; “*ilgili piyasada, pazar yapısının belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi yapıya kavuşacağı beklenmemesi*”dir. AB Komisyonu’nun 2007 yılındaki Tavsiye Kararı’nda bu kriterin incelenmesinin ileriye dönük bakış açısı ilkesi çerçevesinde yapılması gerektiği belirtilmektedir. İkinci kriter, ilgili piyasanın yüksek ve geçici olmayan giriş engellerinin mevcut olması durumunda piyasaya özgü yapısal etkenlerin veya piyasa niteliklerinin ilgili piyasanın belirli bir dönem içinde kendiliğinden rekabetçi bir yapıya yönelip yönelemeyebileceğinin incelenmesi ile ilgilidir.

Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine ilişkin ilgili pazarda işletmecilerin tekel gücüne eşdeğer pazar gücünü ellerinde buldukları dikkate alındığında işletmecilerce belirlenecek mobil çağrı sonlandırma ücretleri üzerinde doğrudan bir rekabetçi baskıdan söz edilmesi mümkün görülmemektedir. Dolayısıyla; mobil şebekede çağrı sonlandırma pazarında her bir işletmecinin hizmetin tanımı nedeniyle kendi şebekesinde tekel gücüne sahip olması, pazarda arz ve talep yönlü ikame imkânının bulunmaması ve bu durumun öngörülen gelecekte değişmesinin olası görülmemesi nedenleri ile ilgili pazarın kendiliğinden rekabetçi bir yapıya kavuşması kısa ve orta vadede öngörülmemektedir.

Sonuç olarak mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine yönelik ilgili piyasada üçlü kriter testinin ikinci koşulunun da sağlandığı anlaşılmaktadır.

4.3 Üçüncü Kriter

Üçlü kriter testinin üçüncü koşulunu ise “rekabet kurallarının tek başına uygulanmasının piyasa yapısının bozukluğunu gidermede yetersiz olması” oluşturmaktadır. Bu kapsamda, üçlü kriter testinin ilk iki koşulunun birlikte sağlanması durumunda oluşabilecek piyasa başarısızlıklarının giderilmesine yönelik *ex post* (ardıl) rekabet kurallarının tek başına yeterli olmayacağı değerlendirilmesi gerekmektedir.

ERG'nin üçlü kriter testine ilişkin raporunda düzenlemeye tabi olması düşünülen pazarlarda sadece rekabet kurallarının uygulanması ile dikey bütünleşik yapıda faaliyet gösteren yerleşik işletmecilerin yapacağı aşırı fiyatlandırma, fiyat ayrımcılığı, yıkıcı fiyatlama, çapraz sübvansiyon gibi rekabete aykırı fiyatlama politikaları¹⁴ engellenmeye çalışılsa bile, EPG'ye sahip işletmeci veya işletmecilerin sunacakları hizmet ile ilgili olarak ayrımcılık yapabilecekleri, ileri sürülen elverişsiz koşullar ile potansiyel rakip işletmecilerin piyasaya girişini engelleyebilecekleri ifade edilmektedir.

Çağrı sonlandırma hizmetlerinin çağrıyı sonlandıracak olan işletmeciye söz konusu çağrılar üzerinde mutlak hâkimiyet imkânı sağladığı göz önünde bulundurulduğunda, ilgili piyasada getirilen yükümlülükler kaldırıldığında pazarda çağrı sonlandırma ücretlerinde aşırı fiyatlama ve kârlılık, arabağlantı sağlamayı reddetme ya da en azından anlaşma sağlanmasını güçleştirme ve dikey güç aktarımı gibi rekabet problemleriyle karşılaşılma riski bulunmaktadır. Bu nedenle ilgili piyasada rekabet hukuku kurallarının öncül düzenlemeyi ikame edemeyeceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, piyasa başarısızlığından kaynaklanan etkinsizliklerin giderilmesine yönelik olarak müdahalelerin tam zamanında ve gecikmeksizin yapılmasının vazgeçilemez olduğu durumlarda rekabet hukuku kurallarının tek başına yetersiz kalacağı söylenebilmektedir.

¹⁴ Söz konusu rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara “EPG'ye Sahip İşletmecilere Getirilecek Yükümlülükler” başlıklı 7 no.lu bölümde yer verilmektedir.

Sonuç olarak mobil çağrı sonlandırma hizmetlerine yönelik ilgili piyasada üçlü kriter testinin üçüncü ve son koşulunun da ilk iki koşul ile birlikte sağlandığı görülmektedir. Dolayısıyla yukarıdaki açıklamalar göz önünde bulundurulduğunda ilgili pazarda rekabet seviyesine göre belirlenecek EPG'ye sahip işletmecilere yükümlülük(ler) getirilebileceği değerlendirilmektedir.

5 REKABET SEVİYESİ ANALİZİ

EPG Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde 'etkin piyasa gücü', "*İşletmecinin, ilgili elektronik haberleşme pazarında, tek başına ya da diğer işletmecilerle birlikte rakiplerinden, kullanıcılarından ve tüketicilerinden fark edilir bir şekilde bağımsız olarak hareket edebilmesine imkân sağlayan ekonomik gücü*" ifade edecek şekilde tanımlanmaktadır. Bu kapsamda, anılan Yönetmelik çerçevesinde ilgili pazarda EPG'ye sahip işletmecilerin bulunup bulunmadığının tespiti için pazar payı, pazara giriş kolaylığı ve potansiyel rekabet, kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü, teknolojik üstünlük ve dengeleyici alıcı gücü gibi çeşitli kriterler göz önünde bulundurulmaktadır.

Soru 6

EPG'nin değerlendirilmesine ilişkin kriterlerin seçimi ve bu kriterlere verilen önem hususunda aynı düşüncede misiniz? Görüşlerinizi detaylı bir şekilde açıklayınız.

Soru 6'ya ilişkin görüşler:

Telkoder'den gelen görüşte EPG'nin değerlendirilmesine ilişkin kriterlerin seçimi ve bu kriterlere verilen önem hususunda Kurumumuz ile hemfikir olduğu ifade edilmektedir. Rekabet Kurumu'ndan gelen görüşte ise, değerlendirilen kriterlere katıldıkları ifade edilmekle birlikte, bu kriterlere "doğal tekel durumu ya da yüksek batık maliyet gereksinimi, fikri mülkiyet hakkının varlığı, firmanın isim ve marka imajı, ölçek ve kapsam ekonomileri, dikey bütünleşme ve pazarı kapama etkisi, teşebbüsün zorunlu unsur olarak kabul edilen varlıklar üzerindeki kontrolü" gibi konu başlıklarının da eklenebileceği, mevcut dokümanda kriterler arasında önem derecelendirmesine yer verilmediği, bir önceki pazar analizi sonucunda yayımlanan Kamuoyu Görüşlerini İçeren Dokümanda "Bu kapsamda Kurum, EPG Yönetmeliğinin 9'uncu maddesinde belirtilen kriterlerden pazar payını öncelikli kriter olarak değerlendirmekte, diğer kriterleri de ilgili piyasanın yapısı ve özelliklerine, işletmecilerin ilgili piyasadaki pazar paylarına göre incelemektedir." ifadelerinin yer aldığı, bu nedenle mevcut dokümanda da bu açıklamaya yer verilmesinin faydalı olduğunun düşünüldüğü ifade edilmektedir. Turkcell'den gelen görüşte ise, pazar analizi dokümanında AB Komisyonu'nun Etkin Piyasa Gücünün Tespitine ilişkin Kılavuzu'nda¹⁵ sıralanan EPG'nin değerlendirilmesine ilişkin kriterlerden sadece bir kısmına ilişkin değerlendirme yapıldığı,

¹⁵ (2002/C165/03)

değerlendirilmeyen kriterlerin hangilerinin olduğu ve değerlendirmeye için gerekçe gösterilmediği, analizi yapılan pazarın doğası gereği seçilmiş olduğu düşünülen kriterlerin bir kısmının değerlendirme için uygun olduğu fakat diğer kriterlere de atıfta bulunarak bunların değerlendirilmemesine ilişkin gerekçe verilmesinin faydalı olacağına düşünüldüğü ifade edilmektedir.

Soru 6'ya ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Pazar Analizi Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesinde EPG'ye sahip işletmecilerin tespitinde hangi kriterlerin kullanılacağı belirtilmektedir. Bu kapsamda ilgili pazarda etkin piyasa gücünün belirlenmesinde, işletmecilerin sahip olduğu pazar paylarının öncelikli kriter olarak kullanılacağı, pazar payı dışında ise kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü, teknolojik avantajlar veya teknolojik üstünlük, dengeleyici alıcı gücünün düşüklüğü veya olmaması, finansal kaynaklara ve/veya sermaye piyasalarına kolay ve ayrıcalıklı erişim imkânı, ürün ve/veya hizmet çeşitliliği, ölçek ekonomisi, kapsam ekonomisi, dikey bütünleşme, gelişmiş dağıtım ve satış ağları, potansiyel rekabetin olmayışı ve genişleme önündeki engellere ilişkin kriterlerin de *kullanılacağı* belirtilmiştir. Söz konusu madde hükmü gereği Kurumumuz, işletmecilerin ilgili pazardaki pazar paylarını tespit ettikten sonra ilgili pazarın özelliklerine göre uygun olduğu ölçüde diğer kriterlere başvurma yolunu seçmektedir. Bu husus, pazar analizi kapsamında benimsenen ileriye dönük bir bakış açısıyla ilgili pazarın yapısı ve özellikleri incelenmek suretiyle gerçekleştirilmiştir.

AB Komisyonu'nun Etkin Piyasa Gücünün Tespitine İlişkin Kılavuzu'nda (SMP Guidelines, COM 2002/C165/03) da yer verildiği üzere işletmecilerin pazar payının ölçülmesinde kullanılan kriterler ilgili pazarın özelliklerine göre belirlenmekte olup kullanılacak kriterlerin uygunluğuna dair karar düzenleyici kurumlara bırakılmaktadır. Dolayısıyla doğası gereği mobil çağrı sonlandırma hizmeti sunan tüm işletmecilerin kendi şebekelerinde %100 pazar payına, başka bir ifadeyle etkin piyasa gücüne sahip olduğu işbu mobil çağrı sonlandırma pazar analizi dokümanı içerisinde değerlendirilmeyen kriterlerin hangileri olduğu ve değerlendirilmeme gerekçeleri, vb. hususlara yer verilmesinin gerekli olmadığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Rekabet Kurumu'nun görüşünde belirtildiği üzere, bir önceki pazar analizi dokümanında bulunan "Bu kapsamda Kurum, EPG [Pazar Analizi] Yönetmeliğinin 9'uncu maddesinde belirtilen kriterlerden pazar payını öncelikli kriter olarak değerlendirmekte, diğer kriterleri de ilgili piyasanın yapısı ve özelliklerine, işletmecilerin ilgili piyasadaki pazar paylarına göre incelemektedir." ifadesine ve bu kapsamda

değerlendirilen diğer kriterlere EPG tespitine ilişkin kriterlerin seçimi bağlamında yer verilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

5.1 Pazar Payı

Pazarda EPG'ye sahip bir işletmecinin olup olmadığı değerlendirilirken temel alınan husus, ilgili işletmecinin tek başına ya da başka bir işletmeciyile birlikte pazardaki ekonomik parametreleri belirleyebilme gücüdür. Bununla birlikte, istisnai durumlar hariç genellikle yüksek orandaki (%50'nin üzerindeki) pazar payına sahip bir işletmecinin bulunması durumunda söz konusu işletmeci EPG'ye sahip işletmeci olarak belirlenmektedir.

Günümüzün teknolojik koşul ve olanaklarında çağrı sonlandırma hizmetinin bir alternatifinin olmaması nedeniyle çağrıyı başlatan taraf, çağrıyı daha ucuz bir ücretle sonlandıracak bir işletmeci seçememekte ve herhangi bir düzenlemenin olmaması durumunda aranan tarafın istediği çağrı sonlandırma ücretini ödemek zorunda kalmaktadır. Diğer bir ifade ile her bir işletmeci kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılar için %100 pazar payına sahiptir. Çünkü söz konusu işletmecinin abonelerine ulaşılabilmesi için çağrının o işletmecinin şebekesinde sonlandırılması gerekmektedir. Dolayısıyla, her bir mobil işletmeci kendi şebekesinde çağrı sonlandırma anlamında tekel konumundadır.

Soru 7

Her bir mobil işletmecinin kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılarla ilgili olarak %100 pazar payına sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli bir şekilde açıklayınız.

Soru 7'ye ilişkin görüşler:

Turkcell, Rekabet Kurumu, Türk Telekom ve Telkoder'den gelen görüşlerde her bir işletmecinin kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılarla ilgili olarak %100 pazar payına sahip olduğu değerlendirmesi ile hemfikir olduğu ifade edilmekle birlikte Rekabet Kurumu'ndan gelen görüşte her bir şebeke operatörünün kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılar bakımından tekel olduğunun kabulü kaçınılmaz olmakla beraber, operatörlerin “çağrı sonlandırma” pazarındaki gücünün, çağrı başlattıkları pazardan veya sahip oldukları abonelerinden kaynaklanması sebebiyle teorik olarak bütün alternatif işletmecilerin etkin piyasa gücüne sahip olmamalarının ihtimal dâhilinde olduğu ve bu bakımdan “çağrı

sonlandırma” hizmetinin birçok açıdan klasik pazar tanımlamalarından farklılaştığı ifade edilmektedir.

Soru 7'ye ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Mobil çağrı sonlandırma pazarı, pazar analizi dokümanında da yer verildiği üzere çağrının sadece aranan işletmeci şebekesinde sonlandırılması nedeniyle, alternatif işletmeci olsun olmasın istisnasız bir şekilde şebekesinde çağrı sonlanan her işletmeci söz konusu çağrılar için %100 pazar gücüne sahiptir.

5.2 Pazara Giriş Kolaylığı ve Potansiyel Rekabet

Genel olarak pazara yeni girecek potansiyel işletmecilerin olması, pazarda bulunan diğer işletmecilerin pazar gücünün kullanımını kısıtlayan bir faktördür. Ancak, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında aranan şebekede gerçekleştirilecek olan mobil sonlandırma hizmetini verebilecek söz konusu şebeke işletmecisi dışında potansiyel başka bir mobil işletmeci bulunmamaktadır. Bu durum, mobil çağrı sonlandırma pazarında arz ikamesinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, işletmeci tarafından sunulan mobil çağrı sonlandırma hizmetinin alternatifinin bulunmaması nedeniyle kısa ve orta vadede bu pazarda potansiyel rekabetin oluşmayacağı değerlendirilmektedir.

Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma pazarında herhangi bir düzenlemenin olmaması durumunda hem talep hem de arz yönlü ikame imkânının bulunmaması nedeniyle her bir işletmecinin çağrı sonlandırma ücretleri üzerinden aşırı kâr elde etme mantığıyla hareket ederek çağrı sonlandırma ücretlerini yükseltebileceği düşünülmektedir. İşletmecilerden herhangi birisinin çağrı sonlandırma ücretini yükseltmesi ve diğer işletmecilerin bu fiyat artışını izlemesiyle mobil çağrı sonlandırma ücretleri bir bütün olarak artabilecektir. Fiyat artışına bağlı olarak ortaya çıkabilecek bu gibi durumların yanı sıra işletmeciler tarafından arabağlantı yapmayı reddetme ya da makul olmayan koşullar öne sürme gibi fiyat dışı manipülasyonlar da söz konusu olabilecektir.

Soru 8

Mobil çağrı sonlandırma pazarında kısa ve orta vadede potansiyel rekabetin oluşmayacağı fikrine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 8'e ilişkin görüşler:

Telkoder, Rekabet Kurumu, Turkcell ve Türk Telekom'dan gelen görüşlerde Kurumumuz tarafından ifade edilen görüş ve tespitlere katıldıkları ifade edilmektedir. Ek olarak Türk Telekom, mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin hem MNO'ları hem MVNO'ları hem de STH'ları etkileyen öneme sahip olduğundan bahisle, AB'de gelecek 3 yıla ilişkin mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin seviyesine yer verildiği gibi benzeri öngörülürüğün sektörümüzde de olması gerektiğini belirtmektedir.

Soru 8'e ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Bilindiği üzere Kurumumuz tarafından yapılan pazar analizleri kapsamında özetle, ilgili hizmetin/ürünün tanımlanması ile birlikte ilgili pazardaki düzenlenme gereksinimi ve rekabet seviyesinin analiz edilmesi, bu çerçevede EPG'ye sahip işletmecilerin belirlenerek yükümlülüklerin getirilmesi aşamaları yer almaktadır. Bu itibarla son aşama olan yükümlülüklerin belirlenmesi kapsamında yer alan tarife kontrol yükümlülüğü ile mobil çağrı sonlandırma ücretleri belirlenirken esas alınması gereken maliyet esaslılık gibi ilke ve kurallara yer verilmekte, söz konusu ücretlerin seviyesinin tespiti ise yapılan pazar analizleri ile öngörülen çerçeveye uygun biçimde ve bilahare uygulanan modeller ile belirlenmektedir. Dolayısıyla Türk Telekom'un görüşünde yer verdiği, gelecek üç yıla ilişkin olarak belirlenen mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin seviyesinin ilgili pazar analizi kapsamında değil de referans teklif çalışmaları ve bu kapsamda değerlendirilen tarife yapıları kapsamında ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

5.3 Kolayca Tekrarlanamayan Altyapıların Kontrolü

Herhangi bir işletmecinin kolayca kurulamayan bir altyapıya sahip olması, tek başına o pazarda o işletmecinin belirli bir pazar gücüne sahip olması manasına gelmektedir. Söz konusu altyapının yeniden kurulamaması teknik, ekonomik ve hukuki nedenlerden kaynaklanabilir. Ülkemizde faaliyet gösteren üç mobil şebeke işletmecisi de altyapılarını kurmuş ve İmtiyaz Sözleşmeleri kapsamında tüm Türkiye'yi kapsar hale gelmişlerdir. Ülkemizin coğrafi koşulları düşünüldüğünde pazara yeni girecek bir işletmecinin kendi altyapısını kurmasının önünde herhangi bir hukuki engel olmasa bile bunun çok büyük bir maliyet oluşturacağı ve ekonomik olarak mevcut şebeke yapısının tekrarlanmasının çok zor olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, frekans tahsisi gibi pazardaki işletmeci sayısını doğal

olarak sınırlandıran teknik etkenler de göz önüne alındığında mobil şebeke işletmecilerinin altyapılarının tekrarlanması kısa vadede mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

Soru 9

Mobil şebeke işletmecilerinin sahip oldukları altyapıların tekrarlanması kısa vadede mümkün olmadığı değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 9'a ilişkin görüşler:

Telkoder, Rekabet Kurumu, Turkcell ve Türk Telekom'dan gelen görüşlerde Kurumumuz tarafından ifade edilen görüş ve tespitlere katıldıkları ifade edilmektedir.

5.4 Teknolojik Üstünlük

Teknolojik üstünlük pazara yeni girecek işletmeciler için pazara giriş engeli oluştururken pazarda faaliyette bulunan işletmeciler açısından ise rekabet koşullarında bir avantaj teşkil etmektedir. Genel olarak teknolojik değişimlerin hızlı bir şekilde yaşandığı sektörlerde teknolojik üstünlüklerin kullanımı daha sınırlı gerçekleşmektedir.

Ülkemizde faaliyet gösteren mobil şebeke işletmecilerinin hepsi uluslararası standartlara uygun mobil sistem ve şebekelere sahiptirler. Bu kapsamda, hiçbir mobil şebeke işletmecisinin bir diğerinden teknolojik olarak pazara giriş önünde engel teşkil edebilecek ölçüde üstün olmadığı düşünülmektedir. Aynı durum kendi yetkilendirmeleri kapsamında çağrı sonlandırma hizmeti verebilecek diğer mobil işletmeci grupları için de geçerlidir.

Soru 10

Mobil şebeke işletmecilerinin birbirlerinden teknolojik olarak pazara giriş önünde engel teşkil edebilecek ölçüde üstün olmadığı fikrine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 10'a ilişkin görüşler:

Telkoder'den gelen görüşte Kurumumuz tarafından ifade edilen görüş ve tespitlere katıldıkları ifade edilmekle birlikte Rekabet Kurumu'ndan gelen görüşte, pazardaki mevcut işletmecilerin teknolojik üstünlük kriteri bakımından birbirlerine üstünlükleri değil, yeni girecekler için

pazarın genel olarak bir teknolojik seviye gerektirip gerektirmediği kapsamında ele alınması gerektiğinin düşünüldüğü belirtilmektedir. Söz konusu kriterin ancak bu takdirde, pazara yeni girecek işletmeciler için pazara giriş engeli oluştururken pazarda faaliyette bulunan işletmeciler açısından ise rekabet koşullarında bir avantaj teşkil edeceği ifade edilmektedir. Turkcell'den gelen görüşte, mobil şebeke işletmecilerinin birbirlerinden teknolojik olarak pazara giriş önünde engel teşkil edebilecek ölçüde üstün olup olmadığının mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'nin değerlendirilmesi için uygun bir kriter olmadığı, pazarın doğası gereği, teknolojik üstünlüğün ilgili pazarda rekabete herhangi bir etkisinin olmayacağını değerlendirildiği ifade edilmektedir. Avea'dan gelen görüşte, şirketlerinin 1800 MHz bandına kıyasla maliyet avantajı sağlayan 900 MHz bandında diğer işletmecilere kıyasla daha az olan payının maliyetleri üzerinde önemli bir etkisi bulunmadığı, bu hususun gerek pazar analizi safhasında gerekse de işletmecilerin çağrı sonlandırma ücretleri belirlenirken göz önünde bulundurulmasının gerekli görülmediği ifade edilmektedir. Türk Telekom'dan gelen görüşte ise, yakın gelecekte pazar tanımlamalarında değişikliğe yol açabilecek teknolojik gelişmelerin gerçekleşebilmesinin çok düşük bir olasılık olduğu değerlendirmesine katılmadıkları, mevcut pazar tanımlarının değişiminin salt teknolojik gelişmelere bağlı olmadığı, diğer pek çok unsurun da bu konuda etkili olduğu, teknolojik gelişmelere bağlı olarak da pazar tanımlarının değişebileceğinin öngörüldüğü ifade edilmektedir.

Soru 10'a ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

İşletmecilerin görüşleri uygun görülüş olup, teknolojik üstünlük kriteri nihai pazar analizi dokümanından kaldırılmıştır.

5.5 Dengeleyici Alıcı Gücü

İlgili pazarda faaliyet gösteren işletmecilerin müşterilerden bağımsız hareket edebilme gücüne sahip olması, söz konusu işletmecilerin pazar gücünü artırıcı bir sonuç doğurmaktadır. Buna karşın, pazarda belirli bir seviyede pazarlık gücüne sahip müşterilerin bulunması, ilgili pazarda faaliyet gösteren işletmecilerin bağımsız şekilde hareket edebilme kabiliyetini kısıtlamaktadır. Bu itibarla mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında aşırı sonlandırma ücretlerinin belirlenmesi serbestisini kısıtlayabilecek dengeleyici alıcı gücü son kullanıcılar ve diğer işletmeciler açısından değerlendirilebilecektir.

Dengeleyici alıcı gücü son kullanıcılar açısından incelendiğinde; arayan taraf öder prensibi çerçevesinde aranan tarafın arayan tarafın ödediği çağrı sonlandırma ücretiyle ilgilenmediği ya da bilgi sahibi olmadıkları göz önüne alındığında, bu hususun son kullanıcıların sonlandırma ücretleri üzerinde baskı oluşturmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim Komisyon tarafından da ifade edildiği üzere mobil kullanıcıları, kendilerinin aranmalarının arayanlara olan maliyeti hakkında az miktarda bir hassasiyet göstermektedir.

Çağrı sonlandırma hizmetinin alıcısı konumundaki diğer işletmeciler çağrı sonlandırma hizmetini sunan işletmecinin ücretleri üzerinde bir baskı oluşturabilir. Bu baskının derecesi ise, alıcı konumdaki sabit ve mobil işletmecilerin pazar paylarına, ortaya çıkan trafik miktarlarına bağlı olarak değişmektedir. Bununla birlikte, işletmecilerin sahip oldukları alıcı güçlerini kullanarak şebekelerini birbirleri ile irtibatlandırmamaları düşünülemeyeceğinden ve ayrıca düzenleyici çerçevenin de etkisiyle şebekelerin birbirleri ile irtibatlandırılmamalarının söz konusu olamayacağı nedeniyle, işletmecilerin birbirlerine karşı dengeleyici alıcı güçleri de rekabetçi seviyede çağrı sonlandırma ücretlerinin uygulanması hususunda yeterince etkili olmamaktadır.

Soru 11

Dengeleyici alıcı gücünün, mobil çağrı sonlandırma pazarında rekabetçi seviyede çağrı sonlandırma hizmetlerinin sunumuna yeterince etkisi olmadığı fikrine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 11'e ilişkin görüşler:

Telkoder, Rekabet Kurumu ve Turkcell'den gelen görüşlerde Kurumumuz tarafından ifade edilen görüş ve tespitlere katıldıkları ifade edilmektedir.

Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip işletmecilerin bulunup bulunmadığının tespiti için ele alınan pazar payı, pazara giriş kolaylığı ve potansiyel rekabetin yokluğu, kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü, teknolojik üstünlük ve dengeleyici alıcı gücü gibi kriterler göz önünde bulundurulduğunda, ilgili pazardaki rekabet seviyesinin oldukça düşük olduğu değerlendirilmektedir.

6 ETKİN PİYASA GÜCÜNE SAHİP İŞLETMECİLERİN BELİRLENMESİ

Daha önce de yer verildiği üzere, hâlihazırda ülkemizde mobil elektronik haberleşme hizmetleri alanında mobil şebeke işletmecileri, SMŞH işletmecileri ile GMPCS işletmecilerinden oluşan toplamda 50’yi aşkın mobil işletmeci mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında hizmet sunmaktadır. Söz konusu işletmeciler arasında mevcut durum itibarıyla, çok az sayıdaki SMŞH işletmecisi tarafından mobil pazarda SMS bazlı hizmet sunumuna başlanmış olup, söz konusu işletmecilerin faaliyetlerini orta vadede diğer hizmetleri de içerecek şekilde genişletecekleri beklenmektedir. Bu itibarla, SMŞH işletmecilerinin kendi abonelerinde sonlanacak çağrılar için ağırlayan mobil şebeke işletmecisinden hizmet almak yerine kurguladıkları şebeke topolojisine bağlı olarak diğer işletmecilerle direkt arabağlantı sağlama yoluyla gelen çağrılarını kendi şebekelerine yönlendirmeleri ve bu kapsamda sahip olacakları çağrı sonlandırma ücret seviyesini belirleme imkânları, ileriki aşamalarda geçerli olacak SMŞH iş modelleri çerçevesinde söz konusu olabilecektir. Bu durumda söz konusu kurguya sahip SMŞH işletmecileri de kendi şebekelerinde sonlanan çağrılar için %100 pazar payına sahip olacaktır.

Dolayısıyla, işbu doküman kapsamında yapılan değerlendirmeler neticesinde abonesinde çağrı sonlanan her bir mobil işletmecinin kendi şebekesinde %100 pazar payına sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, mobil şebeke işletmecileri olan Turkcell, Vodafone ve Avea ile uydu haberleşme hizmeti sunan GMPCS işletmecilerinin ve kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmeti sunabilen SMŞH işletmecilerinin mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG’ye sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Soru 12

Abonesinde çağrı sonlanan her bir mobil işletmecinin mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG’ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 12’ye ilişkin görüşler:

Telkoder, Turkcell ve Rekabet Kurumu’ndan gelen görüşlerde Kurumumuz tarafından ifade edilen görüş ve tespitlere katıldıkları ifade edilmekle birlikte, Rekabet Kurumu tarafından pazar analizi dokümanında “*Dolayısıyla, işbu doküman kapsamında yapılan değerlendirmeler*

neticesinde abonesinde çağrı sonlanan her bir mobil işletmecinin kendi şebekesinde %100 pazar payına sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ...” ifadesine yer verildiği fakat bahsi geçen ifadenin diğer kriterlerin göz ardı edilmesi riskini taşıdığı; EPG tespitine imkân tanıyan pazara giriş engelleri, kolayca tekrarlanamayan altyapıların kontrolü, dengeleyici alıcı gücünün yokluğu gibi unsurların da bu tespit kapsamında pazar payı ile beraber zikredilmesinin yerinde olacağını düşünöldüğü ifade edilmektedir.

Soru 12’ye ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Rekabet Kurumu tarafından ifade edilen görüş uygun görölmüş ve pazar analizine yansıtılmıştır.

7 EPG'YE SAHİP İŞLETMECİLERE GETİRİLECEK YÜKÜMLÜLÜKLER

İlgili pazarda EPG'ye sahip işletmecinin tespit edilmesi, söz konusu pazarda etkin rekabetin bulunmadığının bir kanıtı olmakta ve yapılan pazar analizinde ulaşılan sonuçlara göre etkin rekabetin tesisi ve devamı açısından gerekli görülen tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak incelenen pazarda rekabet ihlaline yol açabilecek uygulamaların değerlendirilmesi, getirilecek düzenleyici tedbirlerin tespiti açısından önem arz etmektedir.

Genel anlamda rekabet politikaları çerçevesinde işletmecilerin rekabeti kısıtlayıcı uygulamaları temelde rakipleri dışlayan fiyat dışı uygulamalar (düşük kalitede hizmet sunma, erişim taleplerini reddetme ya da erteleme taktikleri uygulama gibi) ile fiyata dayalı uygulamaların (fiyat sıkıştırması, yıkıcı fiyatlandırma, fiyat ayrımcılığı gibi) yanı sıra son kullanıcıların aleyhine uygulamalar (aşırı fiyat belirleme, düşük kalite gibi) olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda EPG'ye sahip işletmecinin ilgili toptan pazarda sahip olduğu pazar gücünü EPG'ye sahip olmadığı bir başka pazara kaydırarak rekabet ihlaline sebebiyet vermesi, ilgili pazara giriş engeli oluşturması veya ilgili pazardaki gücünü kullanarak fiyat sıkıştırması ya da aşırı fiyat uygulaması ve düşük kalitede hizmet sunması gibi hususlar yer almaktadır. Dolayısıyla, mobil çağrı sonlandırma gibi toptan pazarlarda ortaya çıkabilecek rekabet problemleri de hem son kullanıcı hem de rakipler açısından olumsuz etkiler taşıyabilmektedir.

Hâlihazırda mobil çağrı sonlandırma pazarında her işletmeci kendi şebekesinde %100 pazar payına sahip olduğundan, EPG'ye sahip işletmecinin pazara giriş engeli oluşturması söz konusu olmamaktadır. Bununla birlikte, hem mobil çağrı sonlandırma pazarında hem de perakende mobil hizmetlerde faaliyet gösteren mobil işletmecilerin, mobil çağrı sonlandırma pazarında sahip oldukları pazar gücünü kullanarak perakende pazarda rakipleri ya da alternatif işletmecileri dışlayıcı politikaları izlemeleri muhtemeldir. Bu kapsamda, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan işletmecinin müşterileri olan işletmecilere (aynı zamanda perakende pazarda rakipleri olan işletmecilere) aşırı fiyatla ve/veya düşük kalitede çağrı sonlandırma hizmeti sunmak istemesi de muhtemeldir.

Yukarıda da yer verildiği üzere, mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan işletmecilerin uygulayabilecekleri rekabeti kısıtlayıcı uygulamalara aşağıda kısaca değinilmektedir:

Arabağlantı yapmayı reddetme:

Çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan işletmeci rakipleri ile arabağlantı yapmayı reddedecek olursa temelde kendisi de gelir kaybı ile karşı karşıya kalacağından arabağlantı yapmayı reddetmek yerine yapılan arabağlantının kalitesini düşürmek, aşırı fiyatla sunmak, ayrımcılık yapmak ya da çağrıyı göndermekten imtina etmek gibi diğer rekabet ihlali uygulamalarıyla rakiplerini zor durumda bırakma yolunu seçebilmektedir.

Fiyat dışı uygulamalar:

Çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan işletmeci bu pazarda sahip olduğu pazar gücünü kullanarak ayrımcılık yapmak, hizmetin sunumunda geciktirici taktikler uygulamak, hizmetleri düşük kalitede, paket halinde veya bağlı bir şekilde sunmak gibi şartlar öne sürerek rekabet ihlallerini uygulayabilmektedir.

Örtülü anlaşma:

Birbirine benzer şebeke ve maliyet yapısına sahip işletmecilerin çağrı sonlandırma ücretlerini karşılıklı olarak çok yüksek veya çok düşük belirleyerek pazardaki diğer işletmecileri zor durumda bırakmaları halinde işletmeciler arasında örtülü anlaşmanın varlığından söz edilebilmektedir.

Fiyata dayalı uygulamalar:

Çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olan işletmeci aşırı fiyat, fiyat sıkıştırması, fiyat ayrımcılığı ve çapraz sübvansiyon gibi fiyata dayalı çeşitli uygulamalarla rakiplerini pazarın dışına itebilmektedir.

- ❖ ***Aşırı fiyat:*** Çağrı sonlandırma kapsamında her işletmeci kendi şebekesi üzerinde EPG'ye sahip olduğundan, anılan işletmecilerin aynı zamanda rakipleri olan müşterilerine sundukları çağrı sonlandırma hizmetleri için aşırı fiyat uygulamaları söz konusu olabilmektedir.
- ❖ ***Fiyat sıkıştırması:*** SMŞH işletmecileri de toptan seviyede mobil şebeke işletmecilerinin müşterileri iken aynı zamanda perakende seviyede rakipleri konumundadırlar. SMŞH işletmecilerinin hizmet sunabilmeleri ise mobil şebeke işletmecilerinden çağrı başlatma ve çağrı sonlandırma hizmetlerini alabilmelerine bağlıdır. Dolayısıyla söz konusu işletmeciler için toptan girdi niteliğinde olan çağrı başlatma ve sonlandırma ücretlerinin seviyesi önemlidir. Söz konusu ücret

kalemlerinin maliyetlerin çok üzerinde belirlenmesi ya da başka bir ifadeyle aşırı fiyat uygulanması, SMŞH işletmecilerinin maliyetlerini arttıracak ve rekabet edebilme güçlerini azaltarak nihayetinde pazardan dışlanmalarına sebep olabilecektir.

- ❖ **Fiyat ayrımcılığı:** Mobil işletmeciler çağrı sonlandırma pazarında sahip oldukları güçlerini kullanarak perakende pazarda rakiplerini zor durumda bırakabilecek şekilde fiyat ayrımcılığı yapabilmektedirler. EPG'ye sahip işletmeci rakiplerine, kendisine sağladığı koşullarla çağrı sonlandırma hizmeti sağlamayacak olursa diğer işletmecilerin şebekeler arası tarifesi artacaktır. Bu kapsamda, şebeke içi (on-net) tarifeler ile şebekelerarası (off-net) tarifeler arasındaki fark daha da açılabilir.
- ❖ **Çapraz sübvansiyon:** İşletmecilerin faaliyetleri arasında sübvansiyon yapması rekabete aykırı bir durum olarak değerlendirilmezken, mobil işletmecilerin EPG'ye sahip oldukları çağrı sonlandırma hizmetinden elde ettikleri aşırı gelire, rekabete açık olan perakende pazardaki kayıplarını karşılamaları halinde rekabet ihlaline konu bir durum söz konusu olabilecektir.

Yukarıda yer verilen rekabet problemlerinin; rakiplerin maliyetlerinin artırılması, satışlarının kısıtlanması ve pazarın dışına itilmesi gibi çeşitli etkileri olabilecektir. Bu bağlamda, yukarıda bahsedilen rekabet problemlerine yol açabilecek piyasa koşullarının önüne geçilmesini teminen pazar analizinin yapılması, etkin piyasa gücüne sahip işletmecilerin belirlenmesi ve buna bağlı olarak etkin piyasa gücüne sahip işletmecilere yükümlülük getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, örneğin mobil çağrı sonlandırma ücretlerine tarife kontrol yükümlülüğünün getirilmesiyle işletmecilerin çağrı sonlandırma ücretlerini karşılıklı olarak çok yüksek veya çok düşük belirleyebilmelerinin önüne geçilebilecek; dolayısıyla örtülü anlaşma gibi rekabeti kısıtlayıcı uygulamaların öncül düzenlemeler yoluyla giderilmesi gerçekleştirilebilir.

Dolayısıyla, bu bölümde, önceki bölümlerde yapılan rekabet analizi neticesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip oldukları tespit edilen mobil elektronik haberleşme hizmetleri sunan işletmecilere yönelik olarak; bir önceki pazar analizinde getirilmiş olan yükümlülüklerin gözden geçirilmesi ve pazarda görülmesi muhtemel rekabet problemleri ile orantılı düzenleyici tedbirlerin belirlenmesi gerekmektedir.

7.1 Arabağlantı Sağlama Yükümlülüğü

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nunda 'arabağlantı', "*Bir işletmecinin kullanıcılarının aynı veya diğer bir işletmecinin kullanıcılarıyla irtibatının veya başka bir işletmeci tarafından sunulan hizmetlere erişiminin sağlanmasını teminen, aynı veya farklı bir işletmeci tarafından kullanılan elektronik haberleşme şebekelerinin birbirlerine fiziksel ve mantıksal olarak bağlantısını*" ifade edecek şekilde tanımlanmıştır. Bu itibarla Kurum, Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesi ile EPG Yönetmeliği'nin 11'inci maddesi gereği, ilgili pazarda EPG'ye sahip işletmecileri arabağlantı yükümlüsü olarak belirleyebilecektir. Dolayısıyla arabağlantı sağlama yükümlülüğü kapsamında, mobil elektronik haberleşme pazarında hizmet sunan işletmecilerin, sunmakta oldukları hizmetleri ya da şebeke bileşenlerini düzenlenmiş fiyatlar ve şartlar üzerinden perakende piyasalarda rakipleri olan ya da söz konusu hizmeti talep eden diğer işletmecilere sunmaları gerekmektedir.

Arabağlantı yükümlülüğü getirilmesinin teorik gerekçeleri arasında, elektronik haberleşme sektöründe yüksek giriş engellerinin varlığı ve bu engellerin alternatif işletmecileri pazara girmekten vazgeçirmesi yer almaktadır. Teknik olarak çağrı sonlandırma hizmetlerinin arz ve talep ikamesinin bulunmadığı ve buna bağlı olarak da mobil işletmecilerin kendi şebekelerinde sonlandıracakları çağrılar üzerinde tekel gücüne eşdeğer bir piyasa gücüne sahip oldukları dikkate alındığında, diğer işletmecilerin abonelerine sağlayacakları elektronik haberleşme hizmetlerinde çağrı sonlandırma hizmetleri zorunlu unsur kapsamında değerlendirilebilecektir. Söz konusu hizmetlerin zorunlu unsur niteliğini haiz olmasından ötürü bu hizmetlerin mobil elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren tüm mobil işletmeciler tarafından sunulması gereklilik arz etmektedir.

Kendisine arabağlantı sağlama yükümlülüğü getirilmiş EPG'ye sahip işletmecilerin düzenlemeye konu olan hizmetlerin sunulmasında direnç gösterdikleri de görülebilmektedir. Bu direnç kendini uygulamalarda ayak direme, test prosedürlerini uzatarak hizmetin verilmesini sürüncemede bırakma ve teknik imkânsızlıklar öne sürme gibi davranışlarla kendini göstermektedir ki, bu türden davranışların anlaşma yapmayı reddetme kapsamındaki rekabete aykırı davranışlar arasında değerlendirilmesi de mümkündür. Bu nedenle arabağlantı sağlama yükümlülüğünün sağlıklı bir şekilde işlerlik kazandırılmasını teminen ayırım gözetmeme ve şeffaflık yükümlülükleri gibi tamamlayıcı yükümlülüklerle de ihtiyaç

duyulabilmektedir. Arabağlantı sağlama yükümlülüğünün uygulama esaslarının şeffaf ve ayırım gözetmeyecek şekilde izlenebilmesini teminen referans arabağlantı teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğüne ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren mobil şebeke işletmecileri ve bildirim veya kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilmiş diğer mobil işletmecilere arabağlantı sağlama yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

7.2 Ayırım Gözetmeme Yükümlülüğü

Ayırım gözetmeme yükümlülüğüne ilişkin olarak EHK'nin 16'ncı maddesinin beşinci fıkrasında; *“Kurum, erişim yükümlüsü işletmecilere, diğer işletmecilerin makul erişim taleplerini, bu Kanun hükümleri çerçevesinde karşılamalarına yönelik olarak eşitlik, ayırım gözetmeme, şeffaflık, açıklık, maliyet ve makul kâra dayalı olma yükümlülükleri ile erişim hizmetlerini kendi ortaklarına, iştiraklerine veya ortaklıklarına sağladıkları ile aynı koşul ve kalitede sunma yükümlülüğü getirebilir.”* hükmü yer almaktadır.

Ayrıca Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 10'uncu maddesinde *“Kurum, ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip işletmecilere, elektronik haberleşme hizmetlerini sağlamak için kendi kullandıkları veya üçüncü şahısların elektronik haberleşme hizmetlerini sunmak için gereksinim duydukları hizmetleri, söz konusu hizmetleri talep edenlere; ayırım gözetmeksizin ve kendi ortaklarına, iştiraklerine veya ortaklıklarına sağladıkları ile aynı koşul ve kalitede temin etme yükümlülüğü getirebilir.”* hükmü yer almaktadır.

Bu anlamda pazarda etkin rekabet ortamının sağlanması açısından ayırım gözetmeme yükümlülüğü büyük önem taşımaktadır. Ayırım gözetmeme yükümlülüğü, EPG'ye sahip işletmecinin benzer ürünler sunmakta olan diğer işletmecilere benzer durumlarda eşit şartlar uygulaması ve diğer işletmecilere kendine sunduğu hizmetlere eşdeğer kalite ve koşullarda hizmet sağlamanın temin edilmesine yöneliktir. Bu şekilde getirilen ayırım gözetmeme yükümlülüğü ile arabağlantı talebinde bulunan üçüncü kişilerin, yükümlü işletmecinin kendi ya da birimleri veya iştirakleri ile aynı koşullarda hizmet alabilmeleri sağlanmış

olunmaktadır. Dolayısıyla ayırım gözetmeme yükümlülüğü getirilmiş bir işletmeci, tüm işletmecilere ve kendine aynı koşullarda hizmet sunmak zorunda olacaktır.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren mobil şebeke işletmecileri ve bildirim veya kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilmiş diğer mobil işletmecilere ayırım gözetmeme yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

7.3 Şeffaflık Yükümlülüğü

Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinin birinci fıkrasında “*Kurum, ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip işletmecilere, teknik özellikler, şebeke özellikleri, tedarik ve kullanıma ilişkin hüküm ve koşullar ile ücretler gibi belirli bilgileri aleni hâle getirme yükümlülüğü getirebilir.*” hükmü yer almaktadır. Bu itibarla en temel anlatımla şeffaflık yükümlülüğü, erişim ve arabağlantı hususlarında işletmecilerin muhasebe bilgisine, teknik ayrıntılara, şebeke özelliklerine ve kullanım ile hizmet sunumuna ilişkin koşullar ve fiyatlara ilişkin verilerin ilgili taraflara şeffaf bir şekilde açıklanmasıdır. Dolayısıyla, şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi ile birlikte pazara yeni girecek işletmecilerin doğru öngörüler içinde bulunmalarının yanında işletmeciler arasında ortaya çıkabilecek olası anlaşmazlıkların önüne geçilmesi de temin edilmiş olacaktır.

Ayrıca, şeffaflık yükümlülüğü ile erişim ve arabağlantıya ilişkin verilerin şeffaf hale gelmesinin sağlanması dolayısıyla şeffaflık yükümlülüğü ve arabağlantı sağlama arasında doğal bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Bu doğal ilişkiye benzer nitelikte bir başka ilişki de şeffaflık yükümlülüğü ile hesap ayırımı,¹⁶ referans erişim teklifi hazırlama¹⁷ ve ayırım gözetmeme yükümlülükleri arasında bulunmaktadır. Şeffaflık yükümlülüğü, rekabete aykırı ayırımci uygulamaların teşhis edilmesi noktasında ayırım gözetmeme yükümlülüğünün de doğal olarak tamamlayıcısıdır.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında, ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, mobil

¹⁶ Söz konusu yükümlülüğe 6 no.lu alt başlık kapsamında yer verilmektedir.

¹⁷ Söz konusu yükümlülüğe 4 no.lu alt başlık kapsamında yer verilmektedir.

elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren mobil şebeke işletmecileri ve bildirim veya kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilmiş diğer mobil işletmecilere şeffaflık yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

7.4 Referans Arabağlantı Teklifleri Hazırlama ve Yayımlama Yükümlülüğü

Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinde “*Kurum, ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip işletmecilere arabağlantıyı da içerecek şekilde referans erişim teklifleri hazırlama yükümlülüğü getirebilir.*” hükmüne yer verilmektedir. Ülkemiz mevzuatında referans tekliflerin hazırlanması yükümlülüğü açıkça yer almakla birlikte söz konusu yükümlülüğün 2002/19/EC sayılı Erişim Direktifi'nde EPG'ye sahip işletmecilere getirilecek yükümlülükler arasında müstakil olarak zikredilmediği, ancak şeffaflık yükümlülüğü kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu yükümlülük tek başına işlevselliği haiz olmamakla birlikte arabağlantı sağlama yükümlülüğü getirilmiş olan mobil şebeke işletmecilerinin sağlayacakları hizmetleri hangi şartlarda diğer işletmecilere sunacaklarına ilişkin şeffaflığı temin etmesi açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla referans arabağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğünün esasen mobil şebeke işletmecilerine getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir. Nitekim, sektörde rekabetin sağlanması açısından en önemli hizmetlerden birinin arabağlantı olduğu düşünüldüğünde, tam rekabet ortamının sağlanmasını teminen, sektöre yeni girecek işletmeciler ya da ilgili hizmeti talep edenler bakımından arabağlantı koşullarının açık ve net bir şekilde belirlenmesi büyük önem arz etmektedir.

Kurum tarafından onaylanacak olan referans arabağlantı teklifleri sunulan hizmetin kapsamını belirleyici bir role ve kritik bir öneme sahiptir. Zira referans arabağlantı teklifinin yayımlanması ile pazara yeni giren işletmecilerin arabağlantı yükümlüsü işletmeciler ile yapacakları arabağlantı anlaşmaları kapsamındaki belirsizlikler asgariye indirilmiş ve ileriye yönelik plan yapabilmeleri sağlanmış olmaktadır.

Ayrıca, ulusal pazarın ihtiyaçlarına göre, şebeke bileşenlerinin ayrıştırılarak tanımlanması ve ücretler de dâhil olmak üzere ilgili hüküm ve koşulların belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla referans tekliflerin, arabağlantı talebinde bulunan işletmecilerin, talep ettikleri hizmetlerin sağlanması noktasında, kullanılması gerekli olmayan altyapı bileşenleri için ödeme yapmak zorunda bırakılmamalarını sağlayacak ölçüde ayrıntılandırılmış olması önem

arz etmektedir. Kurum, arabağlantı yükümlülüğü kapsamında referans tekliflerde yer alan hükümlerde piyasa koşullarındaki gelişmelere bağlı olarak değişiklik yapabilmektedir.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında, ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili pazarda EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebeke işletmecileri olan Turkcell, Vodafone ve Avea'ya referans arabağlantı teklifi hazırlama ve yayımlama yükümlülüğünün getirilmesi gerekmektedir.

7.5 Tarife Kontrolüne Tabi Olma Yükümlülüğü

Özellikle yeni işletmeciler olmak üzere, elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmeciler açısından arabağlantı ücretlerinin düzeyi önem arz etmektedir. Perakende mobil hizmetlerin sunumunda toptan girdi niteliğinde olması nedeni ile bu ücretlerin yüksek veya düşük belirlenmesi son kullanıcı tarifelerini etkilemektedir. Daha önce de yer verildiği üzere, düzenlemenin yapılmadığı durumlarda EPG'ye sahip işletmecilerin arabağlantı ücretlerini genellikle yüksek belirleme yönünde eğilimlerinin olduğu; bu hususun da özellikle şebeke içi ve şebeke dışı tarifeler arasındaki dengesizliğe sebep olabileceği değerlendirilmektedir. Bu nedenle genel anlamda arabağlantı ücretlerinin düzenlenmesi, gerek pazara yeni giren işletmecilerin rekabet edebilecek seviyeye gelmeleri, tüketicilere farklı ve kaliteli hizmet sunabilmeleri gerekse de arabağlantı ücretlerinde yaşanacak düşüşün perakende tarifelere de yansıtacağı varsayımıyla tüketicinin daha ucuza hizmet alabilmesinin sağlanması ve böylece tüketici refahının artırılması açısından önem arz etmektedir. Nitekim, bu hususlar temelinde Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 12'nci maddesinin ikinci fıkrasında "*Kurum, ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip işletmecilere, erişim tarifelerini maliyet esaslı olarak belirleme yükümlülüğü getirebilir*" denilmektedir.

Tarife kontrolü yükümlülüğünün EPG sahibi işletmeci üzerindeki etkisi rekabet aksaklığına neden olan problemin büyüklüğü ile orantılı olacaktır. Örneğin rekabet düzeyi EPG sahibi işletmecinin aşırı fiyatlandırma yapmasını önleyecek düzeyde değilse ya da alternatif işletmecilerin erişim hizmetini diğer kaynaklardan karşılayabilme imkânı çok sınırlıysa veya yoksa, tarife kontrolü yükümlülüğü çerçevesinde işletmeciye tarifelerini maliyet esaslı belirleme yükümlülüğü getirilebilecektir. Mobil çağrı sonlandırma hizmetlerinin ikame imkânlarının teknik nedenlerle mevcut olmaması, bu hizmetlere yönelik tarife kontrolünün de

maliyet esaslı yaklaşımla gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte getirilecek yükümlülüğün kapsamı, EHK'nin 7'nci maddesi ve EPG Yönetmeliği'nin 12'nci maddesi uyarınca yükümlülüğün uygulanacağı işletmeciye göre farklılaşabilecektir. Niteliği itibariyle değerlendirildiğinde, maliyet esaslı tarife kontrol yükümlülüğünün, amacına uygun ve orantılı olmasını teminen, mevcut durum itibariyle mobil şebeke işletmecilerine getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Maliyet esaslı tarife belirleme yükümlülüğünün uygulamada hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülükleri ile birlikte getirilmesi daha anlamlı olacaktır. Böylelikle maliyet esaslı tarife belirleme yükümlülüğü getirilerek amaçlanan hususlar hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülükleri ile izlenebilecektir.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili pazarda EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebeke işletmecileri olan Turkcell, Vodafone ve Avea'ya mobil çağrı sonlandırma ücretlerine ilişkin olarak tarife kontrolüne (maliyet esaslı) tabi olma yükümlülüğünün getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

7.6 Hesap Ayrımı ve Maliyet Muhasebesi Yükümlülüğü

EHK'nun 21'inci maddesi ile Erişim ve Arabağlantı Yönetmeliği'nin 13'ncü maddesinde Kurum tarafından ilgili pazarlarda EPG'ye sahip işletmecilere hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüklerinin getirilebileceği ifade edilmektedir. Nitekim, mobil şebeke işletmecilerinin kendi şebekelerinde tekel konumunda oldukları göz önüne alındığında, toplam gelirleri içinde önemli miktarlara sahip olduğu gözlenen çağrı sonlandırma gelirleri nedeniyle diğer işletmecilere sundukları çağrı sonlandırma ücretlerini olabildiğince yüksek tutma eğiliminde olabilecekleri açıktır. Dolayısıyla, zorunlu unsur niteliğini haiz olan hizmetlerde düzenleyici müdahalelerin de olmaması durumunda kaynakların etkin bir şekilde tahsisinde ciddi güçlükler ortaya çıkabilecektir. Bu nedenle, daha iyi bir kaynak tahsisine neden olacak ve rekabetin tesisine zemin hazırlayacak fiyat yapısının oluşması için, gerekli müdahalenin yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu itibarla, mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyetleri yansıtması önemlidir. Nitekim, işletmeciler için hem bir maliyet, hem de gelir unsuru olan arabağlantı hizmeti ile ilgili

olmayan maliyetlerin kapsama alınmamasının sağlanması ve diğer işletmecilerin almadıkları hizmetin maliyetine katlanmak zorunda bırakılmalarının önüne geçilmesi gerekmektedir. Tek başına arabağlantı hizmetinin maliyeti, oluşturulacak maliyet modeli ile ortaya konulabilir. Ancak amaç sadece arabağlantı hizmetinin maliyetinin tespiti değil, söz konusu hizmet dolayısıyla ayrımcılığa yol açılıp açılmadığının denetlenmesi ve arabağlantının diğer hizmetlerle olan ilişkisinin görülmesi olduğundan, işletmecinin faaliyetlerinin geneline ilişkin detaylı gelir ve maliyet verilerinin derlenmesi için hesap ayrımı yapılması gerekmektedir.

Hesap ayrımı yükümlülüğü, şeffaflık ve ayırım gözetmeme yükümlülüğünün işlevselliğine destek verirken, tarife kontrolü ve maliyet muhasebesi yükümlülüklerinin uygulanmasına yönelik olarak da getirilebilmektedir. Bu kapsamda, ayırım gözetmeme ilkesi ile hesap ayrımı yükümlülüğünün birlikte uygulanmasının çapraz sübvansiyona yönelimleri azaltabileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerle, hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüğünün esasen mobil şebeke işletmecilerine getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili pazarda EPG'ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebeke işletmecileri olan Turkcell, Vodafone ve Avea'ya hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüklerinin getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

7.7 Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımı Yükümlülükleri

Elektronik haberleşme şebekelerinin yaygın altyapı kurulumunu gerekli kıldığı ve bu yönde yapılacak yatırımların ekonomik açıdan maliyetli, güç ve zaman alıcı olduğu göz önüne alındığında; mevcut altyapıların ya da tesislerin işletmecilerce paylaşılmasının sağlanması ile, elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunda kaynak israfının önlenmesinin ve altyapı kullanımında etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasının yanı sıra yatırım ve hizmet maliyetlerinin asgari düzeye indirilmesi teşvik edilerek sürdürülebilir rekabet ortamının oluşturulması, çevrenin korunması ve kamu sağlığı ile güvenliğinin sağlanması söz konusu olabilecektir.

Bu çerçevede 02/12/2010 tarih ve 27773 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in 4'üncü maddesinde en

yaygın ve temel ortak yerleşim türü olan ‘fiziksel ortak yerleşim’;¹⁸ “erişim için gerekli olan sistem/cihazların ortak yerleşim yükümlüsünün tesislerine yerleştirilmesi”, tesis paylaşımı ise “elektronik haberleşme hizmeti sunumunda kullanılan boru, kanal, direk ve kuleler dahil ilgili tesis ve cihazların diğer işletmeciler tarafından da kullanılması veya paylaşılması” şeklinde tanımlanmaktadır.

Getirilebilecek yükümlülüklerle ilişkin olarak ise, EHK’nın 17’inci maddesinin 1’inci fıkrasında; “Bir işletmecinin tesislerini kamuya veya üçüncü şahıslara ait bir arazinin üzerine veya altına yerleştirebildiği veya bu tür arazileri kullanabildiği veya kamulaştırma müessesesinden yararlanabildiği hallerde Kurum, çevrenin korunması, kamu sağlığı ve güvenliği, şehir ve bölge planlaması ve kaynakların etkin kullanılması gereklerini gözeterek ilgili işletmeciye söz konusu tesisleri ve/veya araziyi makul bir bedel karşılığında diğer işletmecilerle paylaşmasına ilişkin rekabet üzerindeki etkileri dikkate alarak yükümlülükler getirebilir.” hükmü ile 2’nci fıkrasında; “Kurum, işletmecilere kendi tesislerinde, diğer işletmecilerin ekipmanları için maliyet esaslı bir bedel karşılığında, başta fiziksel ortak yerleşim olmak üzere her türlü ortak yerleşim sağlama yükümlülüğü getirebilir. ...” hükmü yer almaktadır.

Bu çerçevede, mobil şebeke işletmecilerinin kablolu/kablosuz iletim tesisleri ile kendi malzeme ve ekipmanlarını diğer işletmecilerin ortak kullanmalarına imkân sağlamak üzere santrallerde bina paylaşımı ve fiziksel ortak yerleşim yapmaları ya da baz istasyonu direk veya kuleleri gibi ilgili tesislerini diğer işletmecilerle paylaşması ya da kullanıma açması, kaynakların etkin kullanılması ile erişim ve/veya arabağlantının sağlanması açısından gerekli görülmektedir. Bu nedenler ışığında, ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüklerinin mobil şebeke işletmecilerine getirilmesinin gerektiği düşünülmektedir.

Bu çerçevede, mobil çağrı sonlandırma pazarı kapsamında ilgili mevzuat dikkate alındığında ve yukarıda bahsi geçen rekabet ihlallerinin ortaya çıkabileceği düşünüldüğünde, ilgili pazarda EPG’ye sahip olduğu tespit edilen mobil şebeke işletmecileri olan Turkcell, Vodafone ve Avea’ya ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüklerinin getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

¹⁸ Söz konusu madde kapsamında fiziksel ortak yerleşimin dışında diğer ortak yerleşim türleri olan sanal ortak yerleşim, birlikte ortak yerleşim ve uzaktan ortak yerleşime ilişkin tanımlara da yer verilmektedir.

Soru 13

Mobil çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

Soru 13'e ilişkin görüşler:

Telkoder'den gelen görüşte Kurumumuz tarafından ifade edilen görüş ve tespitlere katıldıkları ifade edilmekle birlikte Rekabet Kurumu'ndan gelen görüşte, Kurumumuzun görüş ve tespitlerine genel olarak katıldıkları; ancak, olası rekabeti kısıtlayıcı uygulamalarla yükümlülükler arası ilişkilerin her bir yükümlülük bakımından daha açıkça vurgulanmasının uygun olacağı düşünülmesiyle birlikte ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüğünün işlevsel açıdan getirilme saikinin açık olmadığı değerlendirildiği ifade edilmektedir.

Turkcell'den gelen görüşte ise tarife kontrolüne tabi olma yükümlülüğüne ilişkin olarak; taslak dokümanda söz konusu yükümlülüğün gerekçesi olarak arabağlantı ücretlerinin son kullanıcı tarifeleri üzerindeki etkisinin vurgulandığından bahisle, arabağlantı ücretlerindeki düşüşün son kullanıcı tarifelerine de yansıtılacağına böylelikle tüketici refahının artırılacağına belirtildiği, fakat bağlantı ücretleri ve sabit ücretler gibi faktörlerin dikkate alındığı modellerde çağrı sonlandırma ücretlerinin düşüşünün, perakende tarafta arama ücretlerini düşürmekle birlikte bağlantı ve aylık sabit ücretlerin artışına sebebiyet verdiği ifade edilmektedir. “Waterbed etkisi” adı verilen bu etkiyi ölçmek amacıyla Tomasso Valletti ve Christos Genakos tarafından gerçekleştirilmiş olan ampirik çalışmada¹⁹, yirmi Avrupa ülkesi, Avustralya, Yeni Zelanda ve Japonya'nın yanı sıra Türkiye'nin 6 yıllık verilerinin kullanıldığı ve neticede çağrı sonlandırma ücretlerindeki yaklaşık %10'luk düşüşün perakende fiyatlarda %10'luk bir artışa neden olduğu ifade edilmektedir. Mobil pazarın yapısı dikkate alındığında maliyet esaslı çağrı sonlandırma ücretlerinin, son kullanıcı tarifelerinin düşürülmesi için doğru bir amaç olmadığı değerlendirildiği belirtilmektedir.

Çağrı sonlandırma ücretlerinin doğru belirlenmesinin esasen dağıtım etkinliği (allocative efficiency) ile ilgili bir konu olduğu, maliyetleri yansıtan çağrı sonlandırma ücretlerinin en belirgin amacının piyasada iktisadi anlamda etkin bir fiyatlandırma yapısının oluşması ve bu

¹⁹ “Testing the Waterbed Effect in Mobile Telephony”, Valetti T., Genakos C, Ocak 2008.

sayede çapraz sübvansiyon, fiyat sıkıştırması gibi uygulamaların gerçekleşme olasılığının azalması olduğu ifade edilmektedir. Bu türden uygulamaların önüne geçmek için yapılması uygun olan öncül (ex-ante) düzenlemenin, çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyetleri yansıtır şekilde belirlenmesi olacağı; bu çerçevede yükümlülüğün gerekçesinin revize edilmesinin doğru olacağı ifade edilmektedir.

Turkcell tarafından, ayrıca, getirilecek yükümlülüğün kapsamının, EHK'nin 7'nci maddesi ve EPG Yönetmeliği'nin 12'nci maddesi uyarınca yükümlülüğün uygulanacağı işletmeciye göre farklılaştırılabileceğinin belirtildiği, AB mevzuatı ile uyumlu olan bu yaklaşıma katıldıkları, bununla beraber, yükümlülüklerin farklılaştırıldığı hallerde, gerekçe verilmesi ve farklılaştırmanın ilgili piyasada tespit edilen problemin niteliğine dayalı, orantılı ve düzenlemelerle ulaşılmak istenen hedefler çerçevesinde savunulabilir olması gerektiğinin değerlendirildiği ifade edilmektedir.

Ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüklerine ilişkin olarak ise, ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüklerin gerekçesinde yer verilen *“Elektronik haberleşme şebekelerinin yaygın altyapı kurulumunu gerekli kıldığı ve bu yönde yapılacak yatırımların ekonomik açıdan maliyetli, güç ve zaman alıcı olduğu göz önüne alındığında; mevcut altyapıların ya da tesislerin işletmecilerce paylaşılmasının sağlanması ile, elektronik haberleşme hizmetlerinin sunumunda kaynak israfının önlenmesinin ve altyapı kullanımında etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasının yanı sıra yatırım ve hizmet maliyetlerinin asgari düzeye indirilmesi teşvik edilerek sürdürülebilir rekabet ortamının oluşturulması, çevrenin korunması ve kamu sağlığı ile güvenliğinin sağlanması söz konusu olabilecektir.”* yorumuna katıldıkları bununla beraber, söz konusu yükümlülüklerin ilgili piyasada tespit edilen herhangi bir problemin niteliğine dayalı bir çözüm oluşturduğunun düşünülmediği ifade edilmektedir.

Söz konusu yükümlülüklerin kapsamının, ilgili pazarın ihtiyaçları çerçevesinde daraltılarak *“arabağlantının sağlanması açısından gerekli olduğu takdirde ve bedel karşılığında ortak yerleşim ve/veya tesis paylaşımı yükümlülükleri”* olarak tadil edilmesinin daha uygun olacağının düşünüldüğü ifade edilmektedir.

Avea'dan gelen görüşte ise, ilgili pazarda EPG'ye sahip olan işletmecilere, ekonomik ölçekleri ve rekabetteki konumlarına bakılmaksızın eşit yükümlülüklerin getirilmesinin, yükümlülüklerin orantılı ve sonuca yönelik olması ilkeleriyle tezat oluşturacağı ifade edilmektedir. Şirketlerinin mobil çağrı sonlandırma pazarındaki gücünü aynı veya farklı bir

pazarda kötüye kullanmasının ihtimal dâhilinde olmadığı, perakende pazarda sahip olduğu sınırlı pazar gücü değerlendirildiğinde Şirketlerinin mobil çağrı sonlandırma pazarında aşırı fiyatlama, fiyat sıkıştırması ve düşük kalitede hizmet sağlama gibi uygulamalara yönelme ihtimalinin de bulunmadığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, Şirketlerine söz konusu pazardaki yükümlülüklerin tamamının getirilmesine yönelik bir ihtiyacın olmadığı değerlendirildiği ifade edilmektedir. Kurumumuz pazar analizi dokümanında “*getirilecek yükümlülüğün kapsamı, EHK'nin 7'nci maddesi ve EPG Yönetmeliği'nin 12'nci maddesi uyarınca yükümlülüğün uygulanacağı işletmeciye göre farklılaşabilece(ği)*” hususuna değinilmiş olduğu belirtilmekle birlikte mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG sahibi olan işletmecilere,

- Arabağlantı sağlama, ayırım gözetmeme, şeffaflık, referans arabağlantı teklifi hazırlama ve yayımlama, tarife kontrolüne tabi olma ve ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüklerinin bildirim ve kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilen işletmeciler de dâhil olmak üzere tüm işletmecilere getirilmesi,
- İşletmecilerin çağrı sonlandırma pazarı yanı sıra diğer pazarlardaki faaliyetlerini de içeren hesap ayırımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüğünün, orantılılık ve amaca yönelik olma ilkeleri gereğince bildirim ve kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilen işletmeciler gibi Şirketlerine de uygulanmaması

gerektiğinin değerlendirildiği ifade edilmektedir.

Tüm bunların yanı sıra, mobil çağrı sonlandırma ücretlerine ilişkin geçtiğimiz yıllarda Kurumunuzca yapılan düzenlemelerin işletmeciler ve tüketiciler üzerinde yaratmış olduğu olumlu etkiler net bir şekilde gözlemlenmiş olduğu; ne var ki, pazar analizi dokümanında da yer verilen ve Kurumunuzun yetki ve sorumlulukları arasında yer alan çağrı sonlandırma ücretlerinin maliyet esaslı olarak belirlenmesi hususunda iki seneyi aşkın süredir herhangi bir düzenleme yapılmamış olduğu, bunun yanı sıra pazarda yaşanan gelişim ve işletmecilerin maliyetlerindeki değişim de göz önünde bulundurularak, işletmecilerin çağrı sonlandırma ücretlerinin düşürülmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Taslak pazar analizi dokümanında yer verilen yükümlülüklerle ilişkin olarak Türk Telekom'dan gelen görüşte, acil yardım çağrı hizmetlerinin daha sağlıklı ve verimli hale getirilmesi, çağrı yükünün işletmeciler arasında dağıtılması ve olağanüstü durumlar için alternatif yöntemler sağlanması amacıyla kamu yararına olduğu tartışmasız olan acil yardım çağrılarının sonlandırması uygulamasının, Mobil Çağrı Sonlandırma Pazarı kapsamında kendi

şebekelerinde tekel olan GSM operatörlerine bir çağrı sonlandırma yükümlülüğü olarak getirilmesinin, 5809 sayılı Kanunda belirtilen yükümlülükler kapsamında zorunlu bir pazar yükümlülüğü olması gerektiğinin değerlendirildiği ifade edilmektedir. Bu itibarla; “8 SONUÇ” başlıklı kısmın ikinci maddesine aşağıda yer verilen “acil çağrı sonlandırma yükümlülüğü”ne ilişkin ifadenin eklenmesinin önem arz ettiği belirtilmektedir:

- “Bu çerçevede Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş., Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. ile Avea İletişim Hizmetleri A.Ş.’nin;
 - Acil yardım çağrılarını, şebekesi üzerinden sonlandırma yükümlülüğüne tabi olması gerekmektedir.”

Ayrıca, Turkcell’in halen %50’nin üzerinde pazar payı ile mobil ses hizmetlerinde hakim işletmeci olması nedeniyle uyguladığı düşük tarife ve kampanyalar ile sabit ve mobil pazardaki rekabeti olumsuz etkilemeye devam ettiği; bu sebeple, Turkcell’in son kullanıcı tarifeleri ile çağrı sonlandırma ücretleri arasındaki marjın, mobil ve sabit pazarlarda işletmecilerin gerek sürdürülebilir bir şekilde etkin rekabet edebilmesi gerekse pazara girişte yapısal engellerle (agresif düşük fiyatların maliyetleri karşılayamaması) karşılaşılması dikkate alınarak tekrar gözden geçirilmesi ve 149 sayılı Kurul Kararı’nın Turkcell’in dakika başına ağırlıklı ortalama çağrı sonlandırma ve çağrı başlatma ücretleri toplamının Turkcell’in son kullanıcı tarifelerini geçmemesinin sağlanmasına yönelik olarak revize edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Türk Telekom ayrıca, 149 sayılı Kurul Kararının 4’üncü maddesinden ve Mobil Şebekelerde Çağrı Sonlandırma Piyasa Analizinden hareketle, SMS konusunda düzenleme ihtiyacına ilişkin Şirketlerinin yapmış olduğu resmi başvuruda yer verilen görüşleri ve talepleri göz önünde bulundurularak;

- Regülasyon uygulamalarında değişen piyasa koşullarının göz önünde bulundurulmasının,
- Arabağlantı sağlama yükümlüsü olan Turkcell’e, SMS hizmetine ilişkin arabağlantı sağlanması hususunda Hizmet Seviyesi Taahhüdü hazırlama yükümlülüğünün getirilmesinin,
- Elektronik haberleşme sektöründe adil ve etkin rekabetin tesisini teminen, SMS hizmetlerinde hâkim durumda olan Turkcell’in tarifelerine ilişkin fiyat sıkıştırması testi yapılmasının,

- Son kullanıcılara sunulan SMS hizmeti kapsamında rekabeti olumsuz yönde etkileyebilecek bir güce sahip olan Turkcell'in sonlandırma ücretlerinden düşük fiyatlarla SMS tarifesi sunmamasını teminen, ağırlıklı ortalama SMS sonlandırma ücretinin (toptan ücretin), her bir abonelik paketi bazında kullanıma bağlı olarak ortaya çıkan ortalama SMS tarifelerini (perakende ücreti) geçmemesinin sağlanmasına yönelik yükümlülüklerin Turkcell'e getirilmesinin,
- Hâlihazırda 149 sayılı Kurul Kararının 4'üncü maddesi gereğince izlenmesine devam edilen Turkcell'in SMS hizmetine ilişkin uygulamalarına Kurumumuzca müdahalede bulunularak gereken tedbirlerin alınmasının önem arz ettiği belirtilmektedir.

Soru 13'e ilişkin Kurumumuz değerlendirmeleri:

Pazar analizi dokümanı içinde, yer verilen yükümlülükler kapsamında, genel anlamda söz konusu yükümlülükler ile olası rekabete karşı uygulamalar arasındaki ilişkilerin yeterli ölçüde açıklandığı düşünülmektedir. Çağrı sonlandırma hizmeti perakende hizmet sunumu bakımından zorunlu unsur niteliğini haiz bir hizmet olması nedeniyle bu hizmetlerin mobil elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren tüm mobil işletmeciler tarafından sunulması gereklilik arz etmekle birlikte, hizmeti sunacak olan işletmecilerin mobil şebeke işletmecisi olup olmadığına bağlı olarak yükümlülüklerde, işletmeciler arasındaki rekabetçi konum ve ölçek farklılığı da göz önünde bulundurularak sadece mobil şebeke işletmecileri olan Turkcell, Vodafone ve Avea ile diğer mobil işletmeciler arasında bir farklılaştırma yapılmıştır. Söz konusu asimetrik yaklaşım ve düzenlemelerin rekabetin tesisi açısından gerekli olduğu aşikârdır. Sektör genelinde bu durumun aksini gerektiren rekabetçi bir yapının varlığı söz konusu oluncaya değin, yapılan farklılaşmaların yerinde, orantılı ve savunulabilir olduğu değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, ilgili mevzuatta öngörülen farklılaştırma nedenlerini aşar tarzda birbiriyle mukayese edilebilir ölçeklerdeki mobil şebeke işletmecilerine çağrı sonlandırma pazarında farklı yükümlülüklerin getirilmesi, pazar analizinin amaç ve kapsamıyla bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla hesap ayırımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüğünün diğer mobil şebeke işletmecilerinden farklı olarak kendilerine uygulanmaması yönünde Avea tarafından ifade edilen görüşler uygun görülmemektedir.

Pazar analizi dokümanına, EPG'ye sahip işletmecilere getirilen yükümlülükler arasında yer alan ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüklerinin getiriliş nedenlerine dair yapılan

açıklamaların kamuoyundan gelen görüşler çerçevesinde yeterli ve anlaşılır olmadığı düşünülmektedir. Söz konusu yükümlülüklerden ortak yerleşim yükümlülüğü, işbu dokümanda yer verilen diğer yükümlülükler ve pazar analizlerinin yapılış mantığı ile örtüşecek biçimde, ilgili pazarda tespit edilen bir problemin niteliğine dayalı rekabetçi bir çözümün sağlanması yanında, kaynakların etkin ve maliyetleri asgariye indirecek şekilde kullanılmasını teminen ve erişim ve/veya arabağlantının sağlanmasında tamamlayıcı rolüne binaen ilgili pazarda getirilmektedir. Bununla birlikte, ortak yerleşim yükümlülüğünden farklı olarak tesis paylaşımı yükümlülüğünün arabağlantının sağlanması açısından zorunlu bir nitelik taşıması ve 02/12/2010 tarih ve 27773 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ortak Yerleşim ve Tesis Paylaşımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ’in 9’uncu maddesi gereğince tesislerini kamuya veya üçüncü şahıslara ait bir arazinin üzerine veya altına yerleştirebilen veya bu tür arazileri kullanabilen veya kamulaştırma müessesesinden yararlanabilen işletmecilerin halihazırda tesis paylaşımı yükümlüsü olmaları nedeniyle söz konusu yükümlülüğün işbu dokümandan çıkartılmasında bir sakınca görülmemektedir. Bununla birlikte, pazar analizi dokümanında da belirtildiği üzere, EHK’nin 17’nci maddesinin 2’nci fıkrası ile ilgili işletmecilere maliyet esaslı bir bedel karşılığında söz konusu yükümlülüğün getirilebileceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, tesis paylaşımı yükümlülüğünün nihai pazar analizi dokümanından çıkartılmasının uygun olduğu değerlendirilmekle birlikte, ortak yerleşim yükümlülüğün Turkcell’in görüşünde yer verdiği şekilde tadil edilmesine gerek görülmemektedir.

Tarife kontrol yükümlülüğüne ilişkin olarak Turkcell tarafından ifade edilen arabağlantı ücretlerindeki düşüşün her zaman son kullanıcıya yansımadağı hususuna belirli düzeyde katılmaktadır. Nitekim, taslak dokümanda da “Bu nedenle genel anlamda arabağlantı ücretlerinin düzenlenmesi, gerek pazara yeni giren işletmecilerin rekabet edebilecek seviyeye gelmeleri, tüketicilere farklı ve kaliteli hizmet sunabilmeleri gerekse de *arabağlantı ücretlerinde yaşanacak düşüşün perakende tarifelere de yansıtacağı varsayımıyla* tüketicinin daha ucuza hizmet alabilmesinin sağlanması ve böylece tüketici refahının artırılması açısından önem arz etmektedir” yorumuna yer verilmiştir. Bu ifademiz de göstermektedir ki; mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin düzenlenmesinin arka planında temelde etkin rekabetin tesisi ile yeni giren işletmeciler için getirilen bir düzenleme mantığı yatmaktadır. Dolayısıyla söz konusu ücretlerdeki düşüşün tüketiciye birebir yansması hususu tek başına ve öncelikli olarak ele alınmamaktadır. Bunun dışında Turkcell tarafından çağrı sonlandırma ücretlerinin doğru belirlenmesinin dağıtım etkinliği ile ilgili bir konu olduğu ve akabinde yapılan diğer

açıklamalara da önemli oranda katılmakta olup, pazar analizi dokümanına bu yönde ifadelerin eklenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Soru 8'e ilişkin olarak yapılan Kurumumuz açıklamalarında da belirtildiği üzere, pazar analizleri kapsamında tarife kontrol yükümlülüğü ile mobil çağrı sonlandırma ücretleri belirlenirken esas alınması gereken maliyet esaslılık ilkesine yer verilmektedir. Söz konusu ücretlerin seviyesinin tespiti ise yapılan pazar analizleri ile öngörülen çerçeveye uygun biçimde daha ziyade referans arabağlantı teklifi çalışmaları kapsamında uygulanan modeller/tarife yapıları çerçevesinde belirlenmektedir. Dolayısıyla Avea'nın görüşünde yer verdiği üzere, işletmecilerin mobil çağrı sonlandırma ücretlerinin düşürülmesi hususunun değerlendirileceği dokümanın ilgili pazar analizi olmadığı düşünülmektedir.

Bilindiği üzere ilgili yükümlülükler arasında yer alan hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüğünün amacı ise sadece bir işletmecinin arabağlantı hizmetinin maliyetinin tespiti değil, söz konusu hizmet dolayısıyla bir diğer önemli yükümlülük olan kendisinden çağrı sonlandırma hizmeti alan işletmecilere karşı ayrımcılığa yol açılıp açılmadığının ve çapraz sübvansiyonun denetlenmesi ve arabağlantının diğer hizmetlerle olan ilişkisinin görülmesidir. Dolayısıyla, perakende pazarda sahip olduğu güçten bağımsız olarak hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüğü, işletmecinin faaliyetlerinin geneline ilişkin detaylı gelir ve maliyet verilerinin derlenmesi, maliyet esaslı arabağlantı ücretlerinin belirlenebilmesi ve nihayet getirilen yükümlülüklerin birbirleriyle ilişkisinin sağlanması için gerekli görülmektedir. Bu nedenle, mobil şebeke işletmecisi olarak Avea'nın hesap ayrımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüğüne tabi olmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

İlgili pazar analizinde yer verilen yükümlülüklerle ek olarak Türk Telekom tarafından mobil şebeke işletmecilerine getirilmesi talep edilen acil yardım çağrılarının sonlandırılması hususuna ilişkin olarak ise, acil yardım çağrılarının ayrı bir çağrı türü olduğu ve her bir çağrı türünün ilgili pazar analizinde düzenlenmesine gerek görülmediği değerlendirilerek, konunun ilgili pazar analizinden ziyade işletmecilerce hazırlanarak yayımlanan referans arabağlantı teklifleri kapsamında ele alınmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Türk Telekom'un Turkcell'e yönelik 149 sayılı Kurul Kararı'nın revize edilmesi yönündeki talebinin de daha önce açıklanan benzer nedenlerle, değerlendirilmesi gereken yer ve dokümanın ilgili pazar analizi olmadığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Türk

Telekom'un SMS hizmetinin sunumuna ilişkin olarak Turkcell özelinde yapılmasını talep ettiği düzenleme önerilerinden özellikle arabağlantı sağlanması hususunda Hizmet Seviyesi Taahhüdü hazırlama yükümlülüğünün ve hizmet seviyesi taahhütlerine ilişkin işletmeci bazında gerçekleşme değerlerini içeren temel performans göstergelerinin hazırlanmasının her üç işletmeciye de getirilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiş ve söz konusu hususlar ilgili yükümlülükler kapsamına alınarak revize edilmiştir.

8 SONUÇ

Mobil çağrı sonlandırma pazarına ilişkin olarak yapılan analiz ve değerlendirmeler neticesinde, EPG Yönetmeliği ve ilgili diğer elektronik haberleşme mevzuatı çerçevesinde;

- Mobil şebeke işletmecileri olan Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş., Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. ve Avea İletişim Hizmetleri A.Ş. ile bildirim veya kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilerek uydu haberleşme hizmeti sunan GMPCS işletmecilerinin ve kendi abonelerine gelen çağrılara ilişkin sonlandırma hizmetini sunabilen SMŞH işletmecilerinin mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirilmektedir.
- Bu çerçevede Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş., Vodafone Telekomünikasyon A.Ş. ile Avea İletişim Hizmetleri A.Ş.'nin;
 - Arabağlantı sağlama yükümlülüğüne,
 - Ayrım gözetmeme yükümlülüğüne;
 - Şeffaflık yükümlülüğüne,
 - Referans arabağlantı teklifleri hazırlama ve yayımlama yükümlülüğüne,
 - Tarife kontrolüne tabi olma (maliyet esaslı tarife belirleme) yükümlülüğüne,
 - Hesap ayırımı ve maliyet muhasebesi yükümlülüğüne,
 - Ortak yerleşim ve tesis paylaşımı yükümlülüklerine;
- Mobil şebeke işletmecileri dışında mobil elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren ve yukarıda yer verilen bildirim veya kullanım hakkı kapsamında yetkilendirilen diğer mobil işletmecilerin ise;
 - Arabağlantı sağlama yükümlülüğüne,
 - Ayrım gözetmeme yükümlülüğüne ve
 - Şeffaflık yükümlülüğüne

tabi olmaları gerekmektedir.

EK: SORU FORMU

Soru 1

Mobil çağrı sonlandırma hizmetine ilişkin yapılmış olan tanıma ve hizmetin temel özelliklerine ilişkin değerlendirmelere katılıyor musunuz? Görüşünüzü gerekçeleriyle birlikte detaylı bir şekilde ifade ediniz.

Soru 2

Toptan seviyede talep yönlü ikamenin olmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Değerlendirmenizi gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 3

Alternatif olabilecek perakende hizmetlerin kullanımının ilgili pazarda oldukça sınırlı düzeyde bir rekabetçi baskı unsuru oluşturmadığı görüşüne katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleri ile ifade ediniz.

Soru 4

Kısa ve orta vadede oluşabilecek şartlar çerçevesinde mobil çağrı sonlandırma pazarında toptan seviyede arz yönlü ikame imkânının bulunmadığı yönündeki değerlendirmeye katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli biçimde açıklayınız.

Soru 5

Mobil çağrı sonlandırma hizmeti için ilgili coğrafi pazarın ülke genelinin tamamı olduğu görüşüne katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeleriyle yazınız.

Soru 6

EPG'nin değerlendirilmesine ilişkin kriterlerin seçimi ve bu kriterlere verilen önem hususunda aynı düşüncede misiniz? Görüşlerinizi detaylı bir şekilde açıklayınız.

Soru 7

Her bir işletmecinin kendi şebekesinde sonlandırdığı çağrılarla ilgili olarak %100 pazar payına sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçeli bir şekilde açıklayınız.

Soru 8

Mobil çağrı sonlandırma pazarında kısa ve orta vadede potansiyel rekabetin oluşmayacağı fikrine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 9

Mobil şebeke işletmecilerinin sahip oldukları altyapıların tekrarlanması kısa vadede mümkün olmadığı değerlendirilmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 10

Mobil şebeke işletmecilerinin birbirlerinden teknolojik olarak pazara giriş önünde engel teşkil edebilecek ölçüde üstün olmadığı fikrine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 11

Dengeleyici alıcı gücünün, mobil çağrı sonlandırma pazarında rekabetçi seviyede çağrı sonlandırma hizmetlerinin sunumuna yeterince etkisi olmadığı fikrine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 12

Her bir mobil şebeke işletmecisinin mobil çağrı sonlandırma pazarında EPG'ye sahip olduğu değerlendirmesine katılıyor musunuz? Görüşlerinizi gerekçeleriyle birlikte ifade ediniz.

Soru 13

Mobil çağrı sonlandırma pazarında etkin rekabetin sağlanması amacıyla belirtilen yükümlülüklerle ilişkin analiz ve tespitlere katılıyor musunuz? Cevabınızı gerekçelendirerek açıklayınız.

İletişim Bilgileri

Adres : Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Yeşilirmak Sokak, No:16, 06430
Demirtepe, Ankara

Tel : 0 312 294 72 77 - 0 312 294 71 26

Faks : 0 312 294 71 65

E- posta : ekayan@btk.gov.tr / hbasaran@btk.gov.tr